

**O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI**

NAMANGAN DAVLAT UNIVERSITETI

PEDAGOGIKA FAKULTETI

MAKTABGACHA TA'LIM METODIKASI KAFEDRASI

**“DAK ga tavsiya etaman”
Pedagogika fakulteti dekani
_____ f.-m.f.n. T.Abdullayev
“ ___ ” _____ 2019-yil**

**“Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni
applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion
yondashuv”(Katta guruh misolida) mavzusidagi.**

BITIRUV MALAKAVIY ISH

Bajardi: «Maktabgacha ta'lim
yo'nalish bitiruvchi 4-kurs 53-15guruh
talabasi G'ofurova Muxarram Xoshimjon
qizi _____
Rahbar: p.f.n., dotsent: Abdullayeva M.A.

Bitiruv malakaviy ishi kafedradan dastlabki himoyadan o'tdi. Kafedraning
__ sonli bayonnomasi. « ___ » _____ 2019-yil.

Namangan – 2019

MUNDARIJA,

KIRISH.....	3
I . BOB . MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARIDA BOLALARNI APPLIKATSIYA ISHIGA O'RGATISHGA INNOVATSION YONDASHUVNING IJTIMOY PEDAGOGIK ASOSLARI	9
1.1.O'zbekiston pedagoglari maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvning ilmiy o'rganilganligi.....	17
1.2 Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvda tarbiyachining o'rni.....	29
II. BOB. MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARIDA BOLALARNI APPLIKATSIYA ISHIGA O'RGATISHGA INNOVATSION YONDASHUVNING IJTIMOY PEDAGOGIK ASOSLARINING METODIK ASOSLARI	37
2.1 Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda amalga oshirishning metodik ahamiyati.....	37
2.2 Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga o'rgatishda oila bilan hamkorligi.....	52
2.3TAJRIBA - SINOV ISHLARI VA NATIJALARI.....	57
UMUMIY XULOSA.....	63
TAVSIYALAR.....	65
FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.....	66
ILOVALAR.....	69

Kirish.

Mavzuning dolzarbligi :

Maktabgacha Maktabgacha ta'lim sohasi uzluksiz ta'lim tizimining birlamchi bo'g'ini hisolanib, u har tomonlama sog'lom va barkamol bola shaxsni tarbiyalash va maktabga tayyorlashda g'oyat muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 30 sentyabrdaqi Maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi PF-5198-sonli Farmoni va O'zbekiston Respublikasi Prezidenti SHavkat Mirziyoev raisligida 2017 yil 19 oktyabrg' kuni ta'lim tizimini tubdan tokomillashtirish masalalariga bag'ishlangan yig'ilishida “...zamonaviy talablarga javob beradigan ilg'or pedagogik usul va uslublarni ishlab chiqish,o'g'uv va o'quv metodik adabiyotlarning yangi adabiyotlarini yaratish. ...farzandlarimizga bilim asoslarini,eng zarur hayotiy tushuncha va ko'nikmalarni o'rgatadigan zamonaviy tarbiya usullarni yaratish vazifalari yuklatilgan”¹ yoshidagi bolalarni tasviriy faoliyatga o'rgatishning mohiyatini nazariy jihatdan asoslash, maktabgacha yoshidagi bolalarni tasviriy faoliyatga o'rgatishning mazmuni, shakli, vosita, usul va metodlarini aniqlash, maktabgacha yoshidagi bolalarni tasviriy faoliyatga o'rgatishning mohiyatining ijtimoiy-pedagogik omillarini aniqlashni, axloqini mustaqil boshqara oladigan shaxsni tarbiyalash mehyorlarini aniqlashning nazariy asoslarini yaratishdek dolzarb vazifa turibdi. “O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim Konsepsiyasi” ijrosini ta'minlash, maktabgacha ta'lim muassasalarida yuritiladigan ish hujjatlarini tartibga solish, xodimlarning ta'lim-tarbiya jarayonidagi ma'suliyatlarini oshirish maqsadida. «Unib-o'sib kelayotgan yosh avlodni ma'nan va jismoniy jihatdan tarbiyalash»¹ farzandlarimizning aqlan etuk, jismonan baquvvat, zamon talablari darajasiga bilimga ega, vatanparvar, milliy qadriyatlarga sodiq farzand etib voyaga etkazish Vatanimizda yashayotgan

¹ Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 30 сентябрдаги Мактабгача таълим тизими бoshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari tўғрисида”ги ПФ-5198-сонли Фармони. Халқ сўзи 2017 йил 20 октябр

¹ Karimov I.A. Barcha reja va dasturlarimiz Vatanimiz taraqqiyotini yuksaltirish, xalqimiz farovonligini oshirishga xizmat qiladi. “Ma'rifat” gazetasi. 2011 yil № 7 4-bet.

barchaning maqsadi, qolaversa, yurtboshimiz, xalqimiz bizdan shuni kutmoqda. «Bularni, ya'ni xalqimiz tomonidan bildirilgan katta umidim, har qaysiningiz o'zingizning halol amaliy mehnatingiz bilan oqlashingiz zarur bo'lgan avans, nasiya desak ayni haqiqatni aytgan bo'lamiz»².

Yangi sharoitlardan kelib chiqib, Ta'lim to'g'risidagi va Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to'g'risidagi, O'zbekiston Respublikasi qonunlariga, 2017-2021 - yillarga mo'ljallangan O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim bosqichlarining uzluksizligi va izchilligini ta'minlash, ta'limning zamonaviy metodologiyasini yaratish, davlat ta'lim standartlarini kompetensiyaviy yondashuv asosida takomillashtirish, yangi avlodini ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish, maktabgacha ta'lim muassasalarining qulayligini ta'minlash, umumiy o'rta ta'lim, o'rta maxsus va oliy ta'lim sifatini yaxshilash hamda ularni rivojlantirish chora-tadbirlarini amalga oshirish hamda pedagog xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirishni taqozo etadi.

O'zbekiston Respublikasining Prezidenti bu tizimga alohida e'tibor qaratmoqda. Shu masalaga doir bir necha yig'ilishlar o'tkazildi, qarorlar qabul qilinmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzurida 2017- yil 16- avgust kuni bo'lib o'tgan yig'ilishda maktabgacha ta'lim tizimini tarkibiy jihatdan tubdan isloh qilish, mazkur muassasalarga bolalarni to'la qamrab olish bo'yicha muhim vazifalar qo'yilgan edi.

Mazkur sohani takomillashtirish maqsadida qabul qilingan dasturda maktabgacha ta'lim sohasi uzluksiz ta'lim tizimining birlamchi bo'g'ini sifatida, bu jarayonda maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni applikasiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvdagi o'rni hamda, respublikada ta'lim-tarbiya tizimi va barkamol avlodni tarbiyalash davlat siyosatining asosiy ustuvor yo'nalishi ekanligi ta'kidlangan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017yil

² Karimov I.A. Mamlakatni modernizatsiya qilish va kuchli fuqarolik jamiyat barpo etish ustuvor maqsadlarimizdir. "Namangan haqiqati" gazetasi. 2010 yil № 9. 1-bet.

7 fevraldagi “O‘zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo‘yicha Harakatlar strategiyasi to‘g‘risida”gi PF-4947-sonli Farmoni, 2017 yil 26 sentyabrdagi “Pedagog kadrlarni tayyorlash, xalq ta‘limi xodimlarini qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-3289-sonli Qarori, hamda 2017- yil 9- sentyabrdagi “Maktabgacha ta‘lim tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-3261-sonli 7-qaroridagi zamonaviy talablar asosida maktabgacha ta‘lim muassasalari tarbiyachilarini qayta tayyorlash jarayonlarining mazmunini takomillashtirish hamda tarbiyachilarning kasbiy kompetentligi bilan bir qatorda ham muntazam oshirib borishni nazarda tutadi. SHu bilan bir qatorda maktabgacha ta‘lim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga o‘rgatishga innovatsion yondashuvlarning mazmun-mohiyatini ochib beradi.

O‘zbekiston Respublikasida davlat maktabgacha ta‘lim muassasasi

to‘g‘risida Nizomga muvofiq bola maktabgacha ta‘limni uyda, otalarning mustaqil ravishda ta‘lim va tarbiya berishi orqali yoki doimiy faoliyat ko‘rsatadigan maktabgacha ta‘lim muassasalarida, shuningdek, muassasaga jalb qilinmagan bolalar uchun maktabgacha ta‘lim muassasalarida, maktablarda, mahallalarda tashkil etilgan maxsus guruhlar yoki markazlarda oladi.

Maktabgacha yoshdagi bolaning maktab ta‘limiga o‘tishi ko‘pincha uning hayoti, axloqi, qiziqish va munosabatlarida jiddiy tub o‘zgarishlarni yuzaga chiqaradi. SHuning uchun maktabgacha yoshdagi bolani maktabgacha ta‘lim muassasasida yoki uydayoq maktab ta‘limiga tayyorlash, bolaning yosh xususiyatiga doir bilim, ko‘nikma va malakalar bilan tanishtirish kerak bo‘ladi. Bunday tanishtiruv moslashuv davrining jiddiy qiyinchiliklaridan xalos bo‘lishga yordam beradi. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017- yil 19- iyuldagi “Maktabgacha ta‘lim muassasalari faoliyatini takomillashtirish to‘g‘risida”gi 528-sonli qarori qabul qilindi. Unga ko‘ra, MTM maqsadlari quyidagilardan iborat: bolalarni har tomonlama intellektual, axloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish; bolalarni ta‘lim va tarbiya orqali maktabga sifatli

tayyorlash;bolalarni maktabgacha ta'limga jalb qilish.Davlat maktabgacha ta'lim muassasasida besh kunlik ish haftasi uchun, qoida tariqasida, quyidagi ish tartibi joriy etiladi: Davlat maktabgacha ta'lim muassasasiga 3 yoshdan 7 yoshgacha bo'lgan bolalar qabul qilinadi (avval bu ko'rsatkich 2-6 yoshni tashkil qilgan, alohida holatlarda 7 yoshgacha qatnashga ruxsat berilgan).Ayni paytda O'zbekiston Respublikasida 3-7 yoshda bo'lgan 2,3 million bolaning 31 foizigina maktabgacha ta'lim muassasalari tomonidan qamrab olingan.

Prezident SHavkat Mirziyoyev ana shu sohaga e'tibor qaratib, maktabgacha ta'lim vazirligini tashkil etish to'g'risidagi qarorni imzolagandi.

Bitiruv malakaviy ishining ahamiyati shundan iboratki unda maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda amalga oshirishning metodik vazifalarini mashg'ulotlar orqali maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda tushunchalarni shakllantirish masalasida bolalarni xalqimizning munosib hayot kechirishi, jahon talablari darajasida ta'lim olishi va kasb egallashi, inson o'z umri davomida to'playdigan barcha informasiyaning 70 foizini 5 yoshgacha bo'lgan davrda olar ekan.Bolaning ongi asosan 5-7 yoshda shakllanishini inobatga oladigan bo'lsak, aynan shu davrda uning qalbida, oiladagi muxit ta'sirida ma'naviyatning ilk kurtaklari namoyon bo'la boshlaydi.Bitiruv malakaviy ishining o'rganilganlik darajasi;. Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda amalga oshirishning metodik vazifalarini o'rganishda shuningdek xorij tadqiqotchilari. A.A.Markov, A.A.Lyapunov, V.Dobulov, va boshqalar tomonidan ham o'rganilgan. O'zbekistonda maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda amalga oshirishning metodik ahamiyati shakllantirish vazifalarini o'rganishda u yoki bu muammolari F.B.Valixo'jayeva, Z.Rahimova, N.Egamberdiyevalarning tadqiqotlarida, umuman S.K.Annamuratova, S.Bulatov, SH.Munavvarov, H.Nurmatov, A.Sulaymonov, S.Fayzulina, R.Hasanovlarning ishlarida o'z aksini topgan. Maktabgacha ta'lim muammolarining tadqiq nuqtai nazaridan

D.X.Alimova, X.N.Qosimova, T.S.Kamarova, T.Gafforovalarning, M.SH.Rasuleva, S. D.Sharipova T.Islomova, M.Abdullayevalarning tadqiqotlari yoʻnalishdagi vazifalar uchun ilmiy manba vazifasini oʻtashi mumkin

Bitiruv malakaviy ishining maqsadi :

Maktabgacha taʼlim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga oʻrgatishga innovatsion yondashuvlarning pedagogik asoslari.

Bitiruv malakaviy ishining vazifalari:

1. Maktabgacha taʼlim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga oʻrgatishga innovatsion yondashuvlar muammosini pedagogik – psixologik adabiyotlardagi taxlili.
2. Tadqiqotning ekspremental modelini yaratish.
3. Maktabgacha taʼlim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga oʻrgatishga innovatsion yondashuvlar vazifalarini oʻrganish.
4. Natijalarni miqdor va sifat jihatidan taxlil qilish xamda pedagogik xulosa va tavsiyalar ishlab chiqish

Bitiruv malakaviy ishining predmeti :

Maktabgacha taʼlim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga oʻrgatishga innovatsion yondashuvning redagogik asoslarini mazmuni, metodikasi.

Bitiruv malakaviy ishining obʻekti:

Maktabgacha taʼlim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga oʻrgatishga innovatsion yondashuvlarda amalga oshirishning metodik ahamiyati .

Bitiruv malakaviy ishining ahamiyati:

Maktabgacha taʼlim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga oʻrgatishga innovatsion yondashuvlarda amalga oshirishning metodik ahamiyatida . Maktabgacha taʼlim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga oʻrgatishga innovatsion yondashuvlarda katta guruh bolalarining birgalikda ishlashlari mumkin va bu oʻzlarining xamkasblari bilan muloqot qilish koʻnikmalarini rivojlantiradi, yoʻnalishda ijobiy taʼsir etishi mumkin, fanlarini oʻqishda axborot

texnologiyalarini, texnologiyasini o'quv-tarbiya jarayoniga tadbiq etish bo'yicha ilmiy-tadqiqot ishlariga ko'proq jalb etish xozirgi kunning dolzarb vazifalaridan hisoblanadi.

BMI ning tuzilishi va strukturasi:

Bitiruv malakaviy ishi 69 bet bo'lib, u kirish, 2 ta asosiy bob, tajriba ishlari, xulosa, foydalanilgan adabiyotlar,ilovalar bo'limidan tuzilgan

I. BOB . MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARIDA BOLALARNI APPLIKATSIYA ISHIGA O'RGATISHGA INNOVATSION YONDASHUVNING IJTIMOY PEDAGOGIK ASOSLARI.

Bolalarning sog'lom va bilimli, etuk kadrlar bo'lib voyaga etishida maktabgacha ta'lim jarayonida oladigan tarbiyasi juda muhim o'rin tutadi. Avvalo, yil davomida mamlakatimizni yanada taraqqiy ettirish bo'yicha Harakatlar strategiyasida ko'zda tutilgan maqsad va vazifalarni bajarish uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlari safarbar etilganini ta'kidlash joiz.

Mamlakatimizda olib borilayotgan keng ko'lamli islohotlar xalqimiz tomonidan qo'llab-quvvatlanmoqda. Bu o'zgarishlarning dastlabki natijalari aholimiz hayoti va kundalik turmushida o'zining yaqqol ifodasini topmoqda, el-yurtimizning ijtimoiy faolligi, ertangi kunga ishonchi o'sib bormoqda.

Biz mamlakat hayotiga doir har bir qarorni xalqimiz bilan maslahatlashib, bevosita muloqot asosida qabul qilmoqdamiz. "Xalq davlat idoralariga emas, balki davlat idoralari xalqimizga xizmat qilishi kerak" degan g'oya bu borada faoliyatimiz mezoniga aylanmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "2017-2021 yillarda ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora –tadbirlari to'g'risida"gi 2016 yil 29 dekabrda PQ-2707-sonli hamda 2017 yil 30 sentyabrda maktabgacha ta'lim tizimi boshqaruvini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5198-sonli Farmonlari² da ta'lim tizimining birinchi bosqichi bo'lgan maktabgacha ta'lim tizimini tubdan isloh qilish va ta'lim va ilm-fan, davlatning yoshlarga doir siyosatini amalga oshirish, ta'limning yangi, zamonaviy usullarini, jumladan, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish sohasidagi ishlar ahvoli tanqidiy tahlil qilib berildi. .

².Ўзбекистон Республикаси Президентининг "2017-2021 йилларда таълим тизimini янада такомиллаштириш чора –тадбирлари тўғрисида"ги 2016 йил 29 декабрдаги ПҚ-2707-сонли ҳамда 2017 йил 30 сентябрдаги мактабгача таълим тизими бошқарувини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги ПФ-5198-сонли Фармонлари

Davlat xodimlari, avvalo, birinchi rahbarlar faqat kabinetda o‘tirmasdan, joylarga borib, aholini bezovta qilayotgan eng dolzarb muammolarning amaliy echimi bilan shug‘ullanmoqda.

Nodavlat ta’lim muassasasi O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi belgilagan tartibda davlat akkreditatsiyasidan o‘tgan paytdan boshlab yuridik. Ushbu qonunga ko‘ra, ta’lim muassasasi qonun hujjatlariga muvofiq ishlab chiqilgan ustav asosida faoliyat ko‘rsatadi. Ta’lim muassasalari o‘quv-tarbiya majmualariga hamda o‘quv-ilmiy ishlab chiqarish birlashmalari va uyushmalariga birlashishga haqli. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017- yil 19-iyuldagi "Maktabgacha ta’lim muassasalari faoliyatini takomillashtirish to‘g‘risida"gi 528-sonli qarori qabul qilindi. Unga ko‘ra, MTM maqsadlari quyidagilardan iborat:

bolalarni har tomonlama intellektual, ahloqiy, estetik va jismoniy rivojlantirish;

bolalarni ta’lim va tarbiya orqali maktabga sifatli tayyorlash;

bolalarni maktabgacha ta’limga jalb qilish.

Mamlakatimizda mustaqillikning birinchi yillaridan boshlab ta’lim sohasida eski yondashuvlardan butunlay voz kechilib, yangicha tamoyillarga, milliy qadriyat va an’analarimizga, jahon mamlakatlarining ilg‘or tajribasiga asoslanib, hayotimizni tubdan yangilash, uzoq va davomli maqsadlarni amalga oshirish uchun ta’lim va tarbiya sohasiga ustuvor ahamiyat qaratilib kelinmoqda.

O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni 1997- yil 29-avgustda qabul qilingan bo‘lib ushbu qonun 5-bo‘lim va 34-moddadan iborat. Ushbu Qonun fuqarolarga ta’lim, tarbiya berish, kasb-hunar o‘rgatishning asoslarini belgilaydi hamda har kimning bilim olishdan iborat konstitutsiyaviyligiga qaratilgan.

O‘zbekiston Respublikasining ta’lim tizimi o‘z ichiga quyidagilarni oladi:

-davlat standartlariga muvofiq ta’lim dasturlarini amalga oshiruvchi davlat va nodavlat ta’lim muassasalari;

-ta'lim tizimining faoliyat ko'rsatishi va rivojlanishini ta'minlash uchun zarur bo'lgan tadqiqot ishlarini bajaruvchi ilmiy-pedagogik muassasalar;

-ta'lim sohasidagi davlat boshqaruv organlari, shuningdek ularga qarashli korxonalar, muassasalar va tashkilotlar.

Tegishli bosqichdagi ta'limni tugallamagan shaxslarga belgilangan namunadagi ma'lumotnoma beriladi deyilgan. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi qonunining 20-moddasida ta'lim oluvchilarni ijtimoiy himoya qilish, ya'ni me'yoriy hujjatlarga muvofiq imtiyozlar, stipendiya va yotoqxonada joy bilan ta'minlash, 21-moddasida ta'lim muassasalari xodimlariga ish vaqtining qisqartirilgan muddati belgilanishi, haq to'lanadigan yillik uzaytirilgan ta'tillar, hamda qonun hujjatlarida nazarda tutilgan imtiyozlar, ta'lim muassasalari ish haqiga mo'ljallangan mavjud mablag'lar doirasida mustaqil ravishda stavkalar, mansab okladlariga tabaqalashtirilgan ustama belgilashga hamda mehnatga haq to'lash va uni rag'batlantirishning turli shakllarini qo'llashga haqliligi, 22-moddasida etim bolalarni va ota-onalarining yoki boshqa qonuniy vakillarining vasiyligisiz qolgan bolalarni o'qitish va ularni boqish davlatning to'la ta'minoti belgilangan tartibda amalga oshirilishi, 23-moddasida esa jismoniy yoki ruhiy rivojlanishida nuqsoni bo'lgan, shuningdek, uzoq vaqt davolanishga muhtoj bo'lgan bolalar va o'smirlarni o'qitish, qisman yoki to'la davlat ta'minotida bo'lishi belgilab qo'yilgan. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining ta'lim sohasidagi vakolatlariga quyidagilar: ta'lim sohasida yagona davlat siyosatini amalga oshirish; ta'lim sohasidagi davlat boshqaruvi organlariga rahbarlik qilish; ta'limni rivojlantirish dasturlarini ishlab chiqish va amalga oshirish;

ta'lim muassasalarini tashkil etish, qayta tashkil etish va tugatish tartibini

belgilash; ta'lim muassasalarini akkreditatsiyadan, pedagog, ilmiy kadrlarni attestatsiyadan o'tkazish tartibini belgilash;

O'zbekiston Respublikasining hududida boshqa davlatlarning ta'lim muassasalariga ta'lim faoliyati bilan shug'ullanish ruxsatnomalarini berish; davlat

ta'lim standartlarini tasdiqlash;davlat tomonidan tasdiqlangan namunadagi ma'lumot to'g'risidagi hujjatlarni tasdiqlash va ularni berish tartibini belgilash; davlat grantlari miqdori va ta'lim muassasalariga qabul qilish tartibini belgilash; davlat oliy ta'lim muassasasining rektorlarini tayinlash;ta'lim oluvchilarni akkreditatsiya qilingan bir ta'lim muassasasidan boshqasiga o'tkazish tartibini belgilash va boshqa vakolatlar kiradi.

Ta'limni boshqarish bo'yicha maxsus vakolat berilgan davlat organlarining vakolatlari sifatida quyidagilar belgilab berilgan:ta'lim sohasida yagona davlat siyosatini ro'yobga chiqarish;ta'lim muassasalari faoliyatini muvofiqlashtirish va uslub masalalarida ularga rahbarlik qilish; davlat ta'lim standartlari, mutaxassislarning bilim saviyasi va kasb tayyorgarligiga bo'lgan talablar bajarilishini ta'minlash; o'qitishning ilg'or shakllari va yangi pedagogik texnologiyalarni, ta'limning texnik va axborot vositalarini o'quv jarayoniga joriy etish;o'quv va o'quv-uslubiy adabiyotlarni nashr etishni tashkil qilish;ta'lim oluvchilarning yakuniy davlat attestatsiyasi va davlat ta'lim muassasalarida eksternat to'g'risidagi nizomlarni tasdiqlash;davlat oliy ta'lim muassasasining rektorini tayinlash to'g'risida Vazirlar Mahkamasiga takliflar kiritish;pedagog xodimlarni tayyorlashni, ularning malakasini oshirishni va qayta tayyorlashni tashkil etish va shu bilan birga qonun hujjatlariga muvofiq boshqa vakolatlar kiradi.nodavlat ta'lim muassasalari "Ta'lim to'g'risida"gi qonun hujjatlarini buzgan taqdirda, akkreditatsiya qilgan organlar ularning faoliyatini qonun hujjatlariga muvofiq to'xtatib qo'yishga haqli ekanligi;nodavlat ta'lim muassasalariga qabul davlat o'quv yurtlari uchun belgilangan tartibda va muddatlarda amalga oshirilishi qayd etilgan.

Shuningdek, voyaga etmagan bolalarning ota-onalari yoki qonuniy vakillari bolaning manfaatlarini himoya qilishlari shart ekanligi hamda ularning tarbiyasi, maktabgacha, umumiy o'rta, o'rta maxsus, kasb-hunar ta'limi olishlari uchun javobgarligi;Davlat ta'lim muassasalarini moliyalash respublika va mahalliy byudjetlar mablag'lari, byudjetdan tashqari mablag'lar hisobidan amalga

oshirilishi; Ta'limni rivojlantirish fondlari belgilangan tartibda yuridik va jismoniy shaxslarning shu jumladan chet ellik yuridik va jismoniy shaxslarning ixtiyoriy badallari hisobidan tashkil etilishi mumkinligi; Ta'lim muassasalari ta'lim muammolari yuzasidan xalqaro hamkorlikda ishtirok etishlari, xorijiy mamlakatlarning tegishli o'quv yurtlari bilan bevosita aloqalar o'rnatishi, qonun hujjatlarida belgilangan tartibda ular bilan qo'shma o'quv yurtlari tashkil etish; Ta'lim to'g'risidagi qonun hujjatlarini buzishda aybdor bo'lgan shaxslar belgilangan tartibda javobgar bo'lishi yoritib berilgan.

Kadrlar tayyorlash milliy dasturi O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida" gi Qonuni qoidalariga, milliy tajribaning tahlili va ta'lim tizimidagi jahon miqyosidagi yutuqlar asosida tayyorlangan hamda yuksak umumiy va kasb-hunar madaniyatiga, ijodiy va ijtimoiy faollikka, ijtimoiy-siyosiy hayotda mustaqil ravishda mo'ljalni to'g'ri o'qib bilish mahoratiga ega bo'lgan, istiqbol vazifalarini ilgari surish va hal etishga qodir kadrlarning yangi avlodini shakllantirishga yo'naltirilgandir.

O'zbekiston Respublikasi davlat mustaqilligiga erishib, iqtisodiy va ijtimoiy rivojlanishning o'ziga xos yo'lini tanlashi kadrlar tayyorlash tuzilmasi va mazmunini qayta tashkil etish zaruratini yuzaga keltirdi va qator chora-tadbirlar ko'rishni, jumladan: Davlat ta'lim standartlarini joriy etishni, yangi o'quv rejalari, dasturlari, darsliklarni joriy etishni, zamonaviy didaktik ta'minotni ishlab chiqishni, o'quv yurtlarini attestatsiyadan o'tkazish va akkreditatsiyalashni, yangi tipdagi ta'lim muassasalarini tashkil etishni taqozo etdi.

Kadrlar tayyorlash tizimining demokratik o'zgarishlar va bozor islohotlari talablariga muvofiq emasligi, o'quv jarayonining moddiy - texnika va axborot bazasi etarli emasligi, yuqori malakali pedagog kadrlarning etishmasligi, sifatli o'quv-uslubiy va ilmiy adabiyot hamda didaktik materiallarning kamligi, ta'lim tizimi, fan va ishlab chiqarishi o'rtasida puxta o'zaro hamkorlik va o'zaro foydali integratsiyaning yo'qligi kadrlar tayyorlashning mavjud tizimidagi jiddiy kamchiliklar sirasiga kiradi. Kadrlar tayyorlash tizimining islox qilish omillari

sifatida quyidagilarni ta'kidlash zarur: Respublikaning demokratik ,adolatli fuqarolik jamiyati qurish yo'lidan borayotganligi; Davlat ijtimoiy siyosatida shaxs manfaati va ta'lim ustuvorligi qaror topganligi;O'zbekistonning jahon hamjamiyatiga integratsiyasi, respublikaning jahondagi mavqei va obro' - e'tiborining mustahkamlanib borayotganligi.

Bugungi maktab bolasidan aniq bilimlarga emas, fikrlash ko'nikmasi, kattalar va tengdosh o'rtoqlarini tushunish, ular bilan hamkorlik qilish ham talab etiladi. SHuning uchun bola maktabga qadam qo'yayotganida qanchalik bilimga ega ekanligi emas, balki uning yangi bilimlarni egallashga tayyorligi, atrof-olamga moslashishi ko'nikmasi, voqea-hodisani mustaqil ravishda ta'lil etishi va mustaqil harakat qilishi muhimroq hisoblanadi. Bolani biror narsaga o'rgatishgina emas, unda o'z kuchiga ishonchni oshirish, o'z g'oyasini himoya qilish, mustaqil ravishda bir qarorga kelish hamda unda "Men" konsepsiyasini shakllantirish ham muhimdir.O'zbekiston Respublikasida davlat maktabgacha ta'lim muassasasi to'g'risida Nizom"ga muvofiq bola maktabgacha ta'limni uyda, ota-onalarning mustaqil ravishda ta'lim va tarbiya berishi orqali yoki doimiy faoliyat ko'rsatadigan maktabgacha ta'lim muassasalarida, shuningdek, muassasaga jalb qilinmagan bolalar uchun maktabgacha ta'lim muassasalarida, maktablarda, mahallalarda tashkil etilgan maxsus guruhlar yoki markazlarda oladi. Maktabgacha yoshdagi bolaning maktab ta'limiga o'tishi ko'pincha uning hayoti, axloqi, qiziqish va munosabatlarida jiddiy tub o'zgarishlarni yuzaga chiqaradi. SHuning uchun maktabgacha yoshdagi bolani maktabgacha ta'lim muassasasida yoki uydayoq maktab ta'limiga tayyorlash, bolaning yosh xususiyatiga doir bilim, ko'nikma va malakalar bilan tanishtirish kerak bo'ladi. Bunday tanishtiruv moslashuv davrining jiddiy qiyinchiliklaridan xalos bo'lishga yordam beradi. Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan Davlat talablari yuqorida qayd etilgan vazifalarni amalga oshirishdagi me'yoriy hujjat hisoblanadi.Maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yiladigan Davlatalablari O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun,

Kadrlar tayyorlash milliy dasturiga muvofiq ishlab chiqilgan bo‘lib, Respublikada idoraviy bo‘ysunish va mulkchilik shaklidan qat’iy nazar maktabgacha ta’lim tizimi hamda oilalarda bolani to‘laqonli tarbiyalash, ta’lim berish va rivojlantirish, uni maktabga samarali tayyorlashda qo‘llanishi majburiy bo‘lgan davlat hujjatidir.

1.1.O‘zbekiston pedagoglari maktabgacha ta’lim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga o‘rgatishga innovatsion yondashuvning ilmiy o‘rganilganligi.

Mamlakatimizda ta’lim tizimini isloh qilish, unga rivojlangan mamlakatlarning ilg‘or texnologiyalarini joriy qilish, milliy qadriyatlarimizni singdirgan holda ta’limni tashkil etish, bu jarayonni puxta va samarali amalga oshirish ishlari bugungi kunda davlat siyosagi darajasiga ko‘tarildi.

Kelajakda erishishimiz lozim bo‘lgan buyuk maqsadlarga etishish uchun eng avvalo yuqori malakali, zamon talabiga javob beradigan mutaxassis kadrlar talab etiladi. Hozirgi davrda mashg‘ulot jarayonini tashkil etish tarbiyachidan faqat chuqur bilimgina emas, balki pedagogik mahoratga ega bo‘lishlari, mashg‘ulotlarning olib borishining turli uslublarini bilish hamda o‘z ustida tinmay izlanishlarini talab qiladi.

Ta’lim-tarbiya jamiyat taraqqiyotini asosidir. Maktabgacha ta’lim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga o‘rgatishga innovatsion yondashuvlarda tarbiyachilarni mashg‘ulotlar orqali maktabgacha ta’lim yoshidagi bolalarda hozirgi paytda qator ilmiy-metodik va pedagogik muammolarni, ya’ni tarbiyachilarning pedagogik mahoratlarini oshirish, yangi pedagogik va axborot texnologiyalarini yuqori darajada o‘zlashtirganlik talab etiladi.

Hozirgi kunda maktabgacha ta’lim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga o‘rgatishga innovatsion yondashuvlarda tarbiyachisining mashg‘ulotlar orqali shakllantirish muammosi ta’limning dastlabki bosqichlarida muxim ahamiyat kasb etadi. Bu muammoni xal etishda nafaqat maktabgacha ta’lim

muassasasi, tarbiyachilar bolalarni applikasiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda mashg'ulotlar yordamida bera oladigan mutaxassislar kerak.

Shuning uchun maktabgacha ta'lim muassasalaridagi tarbiyachilar bolalarni applikasiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda , ijodiy fikrlashini, turli xolatlarni tez ilg'ay olishini, atrof muhitni tasavvur eta olishini, intellektual rivojlanishini ta'minlashda muxim omil sanaladi.

«Kelajak bugundan boshlanadi, tarbiya masalasiga e'tibor qilinmasa, kelajak boy beriladi. Tarbiyadan hech narsani ayamaymiz, ma'naviy va axloqiy poklanish, iymon, insof, diyonat, or-nomus, mehr-oqibat va shu kabi chinakam insoniy fazilatlar o'z-o'zidan kelmaydi, hammasining zaminida tarbiya yotadi, zero, bugungi yosh avlodga o'tmishimiz kim ekanligini anglatish, biz kimning avlodi ekanligimizni etkazish eng dolzarb masalalardan biridir»² deb ta'kidlaganlar. Tarbiyachi maktabgacha yoshdagi bolalarning ta'lim va tarbiyasida bolalarni applikasiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda, o'yinlarining rolini to'liq anglay olishi lozim. Maktabgacha ta'lim bolani sog'lom, har tomonlama kamol topib shakllanishini ta'minlaydi, unda o'qishga intilish hissini uyqotadi, bolalarni applikasiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda muntazam ta'lim olishga tayyorlaydi.. Maktabgacha ta'lim maqsadi va vazifalarini ro'yobga chiqarishda mahallalar, jamoat va xayriya tashkilotlari, xalqaro fondlar faol ishtirok etadi.Maktabgacha ta'limni rivojlantirish uchun quyidagilarni amalga oshirish lozim bo'ladi: malakali tarbiyachi va pedagog kadrlarni ustuvor ravishda tayyorlash; maktabgacha ta'limning samarali pedagogik uslublarini izlash va joriy etish; bolalarni oilada tarbiyalashni tashkiliy, pedagogik va uslubiy jihatdan ta'minlash;zamonaviy o'quv-uslubiy qo'llanmalar, texnik vositalar, o'yinchoqlar va o'yinlar yaratish hamda ularni ishlab chiqarish; maktabgacha yoshdagi bolalarni xalqning boy madaniy-tarixiy merosi va umumbashariy qadriyatlar asosida ma'naviy-ahloqiy, jihatdan tarbiyalash uchun shart-sharoitlar yaratish ; maktabgacha muassasalarning har xil turlari uchun turli variantlardagi dasturlarni tanlab olish, maktabgacha ta'limning barcha masalalari bo'yicha malakali maslahat

xizmati, ko'rsatish imkoniyatini yaratish; maktabgacha ta'lim va sog'lomlashtirish muassasalari tarmog'ini qo'llab- quvvatlash va rivojlantirish mexanizmini ishlab chiqishdan iboratdir.

Har bir xalq, millat, davlatning tarixiy taraqqiyoti ta'lim-tarbiya, ma'naviyat darajasiga bog'lik bo'lgan.

Aziziddin Nasafiy "Bilgilki, komil inson deb, shariat va tariqatda va xaqiqatda etuk bo'lgan odamlarga aytilar, bilgilki, komil inson shunday insondirkim, unda quyidagi to'rt narsa kamolotga etgan bo'lsin: yaxshi fehl, yaxshi so'z, yaxshi axloq va maorif". Demak, komil inson barkamol shaxs premetida fan va din tarixan bilan uzviy bog'liq rivojlangan.

AbuNasr Farobiy "Fozil odamlar shaxri" fazilatlarini tahlili esa, tasavvufda "inson o'ziligini bilishi Olloxni bilishi" komillik mezoni sifatida ifodalanadi.

Istiqlol tufayli komil inson ta'limoti, jamiyat taraqqiyotida inson omili, mamlakat, xalqning, millat ma'naviy qudrati ustivor masalasiga aylandi. Prezidentimiz asarlarida butun bir barkamol avlodga ta'lim –tarbiya berishning ta'limiy, ilmiy va amaliy asoslari yaratildi. Buning zamirida yuksak insonparvarlik har bir bolalarning tarbiyalash uchun ham Vatan, millat ravnaqi, mohiyati o'z ifodasini topgan.

Kadrlar tayyorlash modelida uzluksiz ta'lim tizimining barkamol avlodni shakllantirish imkoniyatlari vazifalari belgilab berildi. Maktabgacha ta'limning yangi konsepsiyasi yaratildi. "Maktabgacha ta'lim vazifasi barkamol, sog'lom, har tomonlama kamol topib shakllanishini ta'minlaydi, bolalarda o'yinga, mehnatga, o'qishga intilish uyg'otadi, bolalarni maktabda ta'lim olishga tayyorlaydi.

Maktabgacha ta'limda bolalar olti-etti yoshga etguncha davlat va nodavlat maktabgacha tarbiya bolalar muassasalarida xamda oilalarda tarbiyalanadi. Maktabgacha ta'lim maqsadi va vazifalarini ro'yobga chiqarishda mahallalar, jamoa xayriya tashkilotlari, halqaro fondlar faol ishtirok egadilar.

Bolaning ongi asosan 5-7 yoshda shakllanishini inobatga oladigan bo'lsak, aynan shu davrda uning qalbida oiladagi muhit ta'sirida ma'naviyatning ilk

kurtaklari namoyon bo‘la boshlaydi. Ta’limga yangi pedagogik texnologiyalarini, tatbiq etishdan iborat. Mamlakatimizdagi pedagogika fanlarini o‘qitishda ta’lim-tarbiya jarayoniga texnologiyani tadbik etishga jiddiy e’tibor qaratib, rivojlangan davlatlar darajasiga etib olishdan iborat. Buning uchun, shu yo‘nalish bo‘yicha ilmiy-tatqiqot ishlarini rivojlantirish va respublikaning ilmiy salohiyatini ushbu yo‘nalishga qaratish zarur.

Tarbiyachi mashg‘ulotda bosh figura, bolalarda esa tarbiyachilarning topshiriqlarini, tushuntirishlarini, turli huquqiy tushunchalarini shakllantirish, yangiliklarini qabul qilish darajalari xar xil hohish-istaklari turlicha. Agar tarbiyachi faqat tushuntirish bilan ovora bo‘lsa bola mustaqil fikr yuritish mushoxada qilish, bolalarni applikatsiya ishiga o‘rgatishga xulosa chiqarish. Mashg‘ulotda bola asosiy xarakatlantiruvchi kuch, ya’ni o‘rganish, mutola qilish, xulosa chiqaradigan bo‘lishi kerak. Xar bir mashg‘ulot uchun ta’limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi, ya’ni bir-biri bilan uzviy aloqada bo‘lgan uch yoqlama maqsadlar qo‘yiladi. Bunga erishish uchun ham tarbiyachi, xam bola birgalikda xarakat qiladilar. Bu borada o‘yin-mashg‘ulot, sayr-mashg‘ulot, ertak-mashg‘ulot kabi jarayonlar katta ahamiyatga ega bo‘ladi, maktabgacha ta’lim yoshidagi bolalarda mustaqillik quyidagi omillar ta’sirida shakllanadi.

Hozirgi davrda, maktabgacha tarbiya pedagogikasini rivojlantirishda vatandoshlarimizdan N.Yusupova, O.Dasanboevalar xam o‘z hissalarini qo‘shib kelmoqdalar.

Maktabgacha ta’lim mussasalarida an’anaviy usulda ta’lim-tarbiya berishning shakli, mazmuni, uslubi va uslubiyoti ko‘pgina adabiyotlarda va jurnal sahifalarida bayon etilgan. Jumladan, ushbu masalalar P.Yusupovaning “Maktabgacha tarbiya pedagogikasi”, O.Dasanboevaning “Maktabgacha ta’lim pedagogikasi”da va boshqa manbalarda keng yoritib berilgan.

V.I.Loginova, P.G. Samorukovalar MTM larda turli mashg‘ulotlar tashkil etish va o‘tkazish bo‘yicha keng ma’lumot berganlar, jumladan, mashg‘ulot MTM larda ta’lim jarayonining etakchi shakli ekanligi, uning mazmuni va tuzilishi, uni

tashkil etish, boshlanishi, borishi, yakunida tarbiyachi maktabgacha yoshdagi bolalarning ta'lim va tarbiyasida applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda va boshqalar yoritilgan. P.Yusupova ta'lim shakli to'g'risida quyidagilarni yozadi: "Ta'lim shakli deganda, ta'lim beruvchi pedagog va bolalarning maxsus tashkil etilgan faoliyati tushuniladi va kun tartibida ma'lum bir vaqtda o'tkaziladi".

Adabiyotlarda MTMlardagi ta'lim uslublari bo'yicha xam qator fikrlar bildirilgan. Uslub - ta'lim beruvchi va ta'lim oluvchilarning maqsadli ta'lim-tarbiyaviy vazifalarni xal etishga yo'naltirilgan o'zaro bog'liq faoliyatlarining izchil usullar tizimidir.

Yu.K.Babanskiy fikricha, bilim, ko'nikma va malakalarni o'zlashtirish jarayoni bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Tarbiyachi maktabgacha yoshdagi bolalarning ta'lim va tarbiyasida bolalarni applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda xar bosqichda ta'lim mazmuni samaradorligi tegishli uslublar guruxi bilan ta'minlanadi. Tafakkurning etakchi shakllarining rivojlanib tarkib topishi amaliy va ta'lim bilish faoliyatida amalga oshiriladi.

A.K. Matvayeva ta'limning ko'rgazmali uslublari va usullariga qaratilgan ishlarida, bolalarning kuzatish ko'nikmasiga ilk yoshda va kichik maktabgacha talim yoshidan boshlab o'rgatish lozimligini ta'kidlaydi. Tarbiyachi bolalarni applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlar zarurligini aytib o'tadi. SHu bilan birga, kuzatishning quyidagi ko'rinishlarini keltiradi: esda olib qolish, tabiatidagi narsalarni kuzatishlar. Ular asosida buyum va xodisalarning hususiyatlari hamda sifatlar (kattaligi, ko'rinishi, shakli, rangi va hokazo), shuningdek kuzatiladigan ob'ektning boshqalari bilan aloqasi haqidagi bilimlar shakllanadi; ob'ektlarning o'zgarishi va qayta o'zgarishini kuzatish (materiallarning mehnat faolligi davomida buyumga aylanishi, o'simlik va xayvonlarning o'sishi va rivojlanishi, tabiatdagi, odamlar mehnati va turmushidagi mavsumiy o'zgarishlar va hokazo).

Taniqli olim K.K.Platonov ta'kidlaganidek, mutaxassisning kasbiy tayyorgarligi-shaxsning sub'ektiv xolati bo'lib, u o'zini tegishli kasbiy faoliyatni bajarishga qobiliyatli va tayyor deb xisoblashini bildiradi.

Bo'lajak pedagogning kasbiy tayyorgarligi murakkab, ko'p bosqichli (darajali), ko'p qirrali (psixik) tizimli tuzilmadir. Tarbiyachi maktabgacha yoshdagi bolalarning ta'lim va tarbiyasida applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda ularni xisobga olishi kerakdir.

Tarbiyachi bolalarning ta'lim va tarbiyasida applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarida tarbiyalayotgan har bir bolaga ehtiyotlik bilan va e'tibor berib muomala qilishi, chunki befahm va qobiliyatsiz bola kamdan kam uchraydi, o'zi o'qimishli bo'lishi, bolalarni sevishi, o'zini yaxshi tuta bilishi, bolalarni bo'lar-bo'lmasga maqtayvermasligi yoki jazolayvermasligi, o'z shogirdlari uchun o'rnak bo'lishi va ularni sinchiklab o'rganishi lozim.

Madaniy va ma'naviy merosimiz bo'lgan Hadisda tarbiya, axloq-odob, o'zaro do'stona munosabatlar, qarindoshlik, mehr-oqibat, adolat, insof-tavfiq bilan bir qatorda ota-ona va farzandlarning o'z ifodasini topgan. Masalan, Hadisda «Farzandlaringizni izzat-ikrom qilish bilan birga axloq-odobini ham yaxshilangizlar», deyilgan.

Agar oila ma'nosiz hayot kechirsa, faqat shaxsiy huzur-halovati bilan mashg'ul bo'lsa, agar oilada rahmsizlik va xudbinlik hukm surayotgan bo'lsa, bularning hammasi bolaning ma'naviy qiyofasiga salbiy, ta'sir etmasdan qolmaydi, albatta.

Ota-onaning tarbiyachilik vazifasi to'g'risida ulug' rus yozuvchisi M. Gor'kiy shunday deb yozgan edi: «Bolasini suyishni tovuq ham biladi. Ularni tarbiyalay olish esa — qobiliyat va keng hayoti bilimlarni talab etuvchi davlat miqyosidagi buyuk ishdir».

Mustaqil O'zbekistonimizda barkamol avlodni tarbiyalash va voyaga etkazish va ko'pgina ishlar qilinmoqda. Bu muxim vazifani amalga oshirishda

xalqimiz va mutafakkirlarimiz o‘zbek oilalarida qo‘llanib kelinayotgan tarixiy tajriba va qadriyatlaridan foydalanish natija beradi.

Ma’lumki, o‘zbek halqi azal-azaldan tijorat bilan shug‘ullanib kelgan, butun o‘zining donoligi, tadbirkorligi, mexnatsevarligi bilan nom taratgan ajdodlarimiz hayotining asosini tashkil etgan iqtisodiyot va tijoratga oid boy bilim, tajriba turini tanlar. Ko‘plab ilmiy va badiiy manbalar sharq, shu jumladan, o‘zbek xalqining turmush tarzi xaqida ma’lumotlar beruvchi tarixiy, falsafiy adabiyotlar bunga misol bo‘ladi. Xalollik, poklik, birovning haqiga hiyonat etmaslik odamiylik, odobiylilik bo‘lib, odamni inson sifatida yuksak darajada e’zozlaydi, ulug‘laydi.

Shuning uchun xam Sharq xalqlari adabiyoti, falsafasi, tarixi va madaniyati, shuningdek Islom ta’limoti, ularning asosini tashkil etgan Kur’oni Karim va Xadisi Shariflarda xar bir kishiga xalol yo‘l, peshona teri bilan mexnat qilib mol topish, xayot kechirishlik qayta-qayta o‘qtiriladi. Avlod-ajdodlarimiz o‘zlarining bir necha ming yillik hayot tajribalari va tarixiy kuzatishlaridan kelib chiqib, o‘g‘rilik, bosqinchilik, firibgarlik, hiyonatkorlik va boshqa nopok yo‘llar bilan boylik orttirishni keskin qoralaganlar. Bugungi kunda istiqlol sharofati tufayli yoshlarda milliy, ma’naviy qadriyatlar, qadimiy urf-odatlar, tilimiz, tariximiz, o‘tmish merosimizga e’tiqodni tarbiyalash uchun eng qulay muhit, shart-sharoit yaratildi.

Donishmandlarning xar bir so‘zi, ta’sirchan asarlari odamlarning qalbi va ongi, his- tuyg‘ulariga ta’sir etib, hayotimizdagi kamchiliklarni bartaraf etishga, rivojlanayotgan shaxs dunyoqarashiga, uning ma’naviy hamda estetik bilimdonligini shakllantirishga ko‘maklashadi.

O‘zbek xalqining ma’naviy merosida, uning madaniyatida ulug‘ shoirimiz Alisher Navoiyning o‘rni, uning xizmatlari beqiyosdir. Mutafakkirning iqtisodga oid qarashlari uning "Maxbub-ul kulub" (Qalblar sevgilisi) asarida bayon etilgan.

Bu asarda Navoiy hiyonatchi, o‘z foydasini ko‘zlaydigan, elga qahatchilik tilaydigan, arzon olib, qimmatga sotuvchi olib sotarlarni qoralaydi. U o‘z asarida kimlarni odob-ahloqli, kamtar, sharm-hayoli, halol-pok, nafsini tiya oladigan bo‘lishga da’vat etadi, odamiylikni, huquqiy tarbiya berishni yuksak darajada

ulugʻlaydi. MTM larning maktabga tayyorlov guruxlarida bolalarni applikasiya ishiga oʻrgatishga innovatsion yondashuvlarda mashgʻulotlar garchi dars shaklda oʻtkazilmasada, tarbiyachi u yoki bu mavzu materiali boʻyicha oʻziga mashgʻulot texnologik xaritasini tuzib olishi kerak. Xaritada: mavzu, maqsad va vazifalar. mashgʻulot jarayonining mazmuni, mashgʻulot jarayonini amalga oshirish texnologiyasi, kutiladigan natijalar, kelgusi ishlar, uyga vazifalar aks etishi kerak.

MTMlarning maktabga tayyorlov guruxlari bolalarni applikasiya ishiga oʻrgatishga (6-7 yosh) uchun moʻljallanganiga qaramasdan, koʻp xollarda yosh guruxlarda xam foydalanish mumkin, Ayniqsa yosh guruxlardagi tarbiyalanuvchilarga tarbiyachining izoxi bilan turli qiziqarli tarbiyaviy oʻyinlar yoki bolalar hayotiga doir koʻrgazmalarni namoyish etish qoʻl keladi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni applikasiya ishiga oʻrgatishga innovatsion yondashuvlarda bolalar taʼlim-tarbiyasiga quyiladigan davlat talablari va standartlarida maktabga tayyorlov guruxi (6-7 yosh) uchun savodga tayyorlash, bilim va atrof olamni oʻrganish, taʼlim oʻyinlari yoʻnalishlari boʻyicha quyidagilar qayd etilgan nutq oʻstirish boʻyicha nutqning tovush madaniyatini shakllantirish, ijodiy hikoya qilish, nutqning grammatik tuzilishini shakllantirish, lugʻatini boyitishni faollashtirish, matematika boʻyicha son va sanoq, miqdor (kattalik), shakllar, fazoviy tasavvurlar, vaqt haqida tasavvur bilan tanishtirish boʻyicha gulzorga ekskursiya, paxta dalasiga ekskursiya, musicha va kaptarni kuzatish, ularning xususiyatlari va farqi, xavo va uning xossalari bilan tanishtirish, suv va uning hususiyatlari bilan tanishtirish kiradi.

Ilmiy oʻrganilgan Oʻzbek modeli deb nom olgan “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”, “Odamlarning, birinchi navbatda unib –oʻsib kelayotgan yosh avlodning ongida demokratik qadriyatlarni mustahkamlashga qaratilgan boʻlib, qisqacha aytganda bu dastur oʻz fakriga, oʻz qarashlariga ega boʻlgan, har tomonlama etuk va mustaqil fikrlaydigan shahsni shakllantirishni maqsad qilib qoʻydi.”⁸

⁸ Karimov I.A. YUksak bilimli va interektuol avlodni tarbiyalash –mamlakatni barqaror taraqqiy ettirish va modernizatsiya qilishning eng muhim sharti. // “Xalq soʻzi” gazetasi. №35. 2012 yil 18 fevral.

Texnologiyalaridan foydalanishning boy tajribasi AQSH, Kanada, Fransiya, Bolgariya, Rossiya va boshqa davlatlarda to'plangan. Bu mamlakatlar pedagog va psixologlarining fikricha, ushbu yangi pedagogik vosita bolani umumiy intellektual rivojlantirish vazifalarini effektiv hal etishga imkon beradi. Bu sohada sobiq ittifoq pedagogika fanlar akademiyasi akademegi V. Razumovskiy tomonidan asos solingan "Bolalar MTMSi didaktik tizimida kopyuter o'yinlaridan foydalanishning psixologik-pedagogik asoslari" tadqiqot yo'nalishi bo'yicha qilingan ishlar alohida ahamiyat kasb etib, bu tadqiqotlarning natijalari Rossiyadagi ta'limni axborotlashtirish sohasiga asos soldi. SHulardan biri, uchun chiqarilgan matematikadan elementar bilim berishga qaratilgan ta'lim disklar(mualliflar: B.Boltaev, A.Valixonov, M.Maxkamov va B Daitovlar)dir.

Mamlakatimizda ta'lim tizimini isloh, qilish, unga rivojlangan mamlakatlarning ilg'or texnologiyalarini joriy qilish, milliy qadriyatlarimizni singdirgan xolda ta'limni tashkil etish, bu jarayonni puxta va samarali amalga oshirish ishlari bugungi kunda davlat siyosati darajasiga ko'tarildi.

Ular mamlakatimizda uzluksiz ta'lim tizimini isloh qilishning tashkiliy, ilmiy va metodik asosi bo'lib, asosiy maqsadi komil inson va etuk malakali raqobatbardosh mutaxassislar tayyorlashdir. Ta'lim jarayoniga yangi axborot texnologiyalarini joriy etishda tarbiyachilar maktabgacha yoshdagi bolalarning ta'lim va tarbiyasida applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda zamon talablariga javob bermayapti va bu yo'nalishdagi ishlarni yanada kengrok davom ettirishni davr taqozo etmoqda .

Demak, yangi asr informasion texnologiyalar asri bo'ladi. Kelajakda erishishimiz lozim bo'lgan buyuk maqsadlarga etishish uchun eng avvalo yuqori malakali, zamon talabiga javob beradigan mutaxassis kadrlar talab etiladi.

Xozirgi davrda mashg'ulot jarayonini tashkil etish tarbiyachidan faqat chukur bilimgina emas, pedagogik maxoratga ega bo'lishlari, mashg'ulot

o‘tishning turli uslublarini bilish xamda o‘z ustida tinmay izlanishlarini talab qiladi.

Ta‘lim-tarbiya jamiyat taraqqiyotinish asosidir. Texnologiyalarni o‘qitish sifatini takomillashtirib borish uchun hozirgi paytda qator ilmiy-metodik va pedagogik muammolarni, pedagogik mahoratlarini oshirish, yangi pedagogik va axborot texnologiyalarini yuqori darajada o‘zlashtirganlik talab etiladi.

1.2 Maktabgacha ta‘lim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga o‘rgatishga innovatsion yondashuvda tarbiyachining o‘rni.

Har qanday mamlakatning kuchi uning fuqarolarining ma‘naviy yetukligi, intellektual salohiyatiga egaligi bilan belgilanadi.

Fuqarolarning ma‘naviy yetukligi, intellektual salohiyati esa ta‘lim tizimining mazmuni, shaxsning har tomonlama shakllanishi uchun xizmat qiluvchi moddiy va ma‘naviy shart- sharoitlarning mavjudligi, jamiyatda qaror topgan ijtimoiy sog‘lom muxit darajasi, ijtimoiy munosabatlar mazmuni, shuningdek, aholining xususiyatlari, maktabgacha ta‘lim yoshdagi bolalarni applikatsiya ishiga o‘rgatishga innovatsion yondashuvlarda mashg‘ulotlar orqali tarbiyachining ahloqiy qarashlari va hayotiy e‘tiqodlari asosida shakllantiriladi.

O‘zbekiston Respublikasi Kadrlar tayyorlash Milliy modelining asosiy tarkibiy qismining 3-bandida belgilangan uzluksiz ta‘limning ilk bosqichidagi maktabgacha ta‘lim murg‘ak bolaning sog‘lom xar tomonlama kamol topib shakllanishini ta‘minlaydi. Unda bolalarni applikatsiya ishiga o‘rgatishga intilish hissini uyg‘otadi, uni muntazam ta‘lim olishga tayyorlaydi hamda bola olti-etti yoshga yetguncha davlat va nodavlat maktabgacha ta‘lim muassasalari va oilalarda tarbiyalanadi. Keyingi yillarda maktabgacha ta‘lim muassasalarining yangi tarmoqlari shakllanib bormoqda. Bu o‘rinda xonadon bog‘chasi hamda bolalar bog‘chasi, boshlang‘ich maktab majmualarini misol keltirish mumkin.

Maktabgacha ta`lim muassasalari bolalariga mashg`ulotlar orqali applikatsiya ishiga o`rgatishga innovatsion yondashuvlarda tasviriy san`at, musiqa, til va kompyuter savodxonligini o`rgatuvchi guruxlar tashkil etilmoqda. Bu kabi xarakteristikalar maktabgacha ta`lim yoshidagi bolalarning Kadrlar tayyorlash milliy dasturi talablari asosida maktabgacha ta`lim yoshdagi bolalarda mashg`ulotlar orqali applikatsiya ishiga o`rgatishga tarbiyalashga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta`lim muassasalari bolalariga mashg`ulotlar orqali applikatsiya ishiga o`rgatishga nixoyatda murakkab jarayon bo`lib, ushbu faoliyat bilan shug`ullanuvchi pedagog-tarbiyachilar zimmasiga katta mas`uliyat yuklaydi. Mazkur xolat yosh avlod ta`lim-tarbiyasi, uning tashkil etilishi, mazmuni nafaqat shaxs kamoloti, balki jamiyat taraqqiyotini ham belgilashda muhim ahamiyatga ega ekanligini anglatadi.

O`zbekiston Respublikasida pedagog-tarbiyachilarning ma`naviy qiyofasi, aqliy salohiyati hamda kasbiy maxoratiga nisbatan jiddiy talablar qo`yilmoqda.

Chunonchi, bu borada O`zbekiston Respublikasi Prezidenta I.A.Karimov quyidagilarni qayd etadilar: “Tarbiyachi ustoz bo`lishi uchun boshqalarning aql-idrokini o`stirish, ma`rifat ziyosidan bahramand qilish, vatanparvar , eng avvalo tarbiyachining o`zi shunday yuksak talablarga javob berishi, ana shunday buyuk farzandlarga ega bo`lishi kerak“. (Barkamol avlod orzusi 12-bet).

Yuqorida qayd etilgan fikrlar bugungi kun pedagogik tarbiyachisi shaxsiga nisbatan qo`yiladigan talablar mazmunini anglatadi.

Zamonaviy pedagog-tarbiyachi maktabgacha ta`lim yoshdagi bolalarda mashg`ulotlar orqali applikatsiya ishiga o`rgatishga innovatsion yondashuvlarda roli katta. Tarbiyachi pedagogik, psixologik va mutaxassislik yo`nalishlari bo`yicha maxsus ma`lumot, kasbiy tayyorgarlik, yuksak axloqiy fazilatlariga ega hamda ta`lim muassasalarida faoliyat ko`rsatuvchi shaxs sanaladi.

Bizning nazarimizda zamonaviy pedagog-tarbiyachi shaxsiga quyidagi fazilatlar bo`lishi shart.

Pedagog-tarbiyachi jamiyat ijtimoiy hayotida ro'y berayotgan o'zgarishlar, olib borilayotgan ijtimoiy islohotlar moxiyatini chuqur anglab olishi hamda bu borada tarbiyalanuvchilarga to'g'ri asosli ma'lumotlarni bera olishi. Zamonaviy maktabgacha ta'lim muassasalari bolalariga mashg'ulotlar orqali applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda tarbiyachining ilm-fan texnika va texnologiya yangiliklari va yutuqlaridan xabardor bo'lishi. Maktabgacha ta'lim muassasalari bolalariga mashg'ulotlar orqali applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda tarbiyachi o'z mutaxassisligi bo'yicha chuqur, puxta bilimga ega bo'lishi, o'z ustida tinimsiz ishlashi. Maktabgacha ta'lim muassasalari bolalariga mashg'ulotlar orqali applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda tarbiyachi pedagogik va psixologik fanlari asoslarini puxta bilishi, ta'lim-tarbiya jarayonida tarbiyalanuvchilarning yosh va psixologik hususiyatlarini inobatga olgan holda faoliyat tashkil etishi. Tarbiyachi ta'lim-tarbiya jarayonida eng samarali shakl, metod va vositalardan unumli foydalana olish imkoniyatiga ega bo'lmog'i. Maktabgacha ta'lim muassasalari bolalariga mashg'ulotlar orqali applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda tarbiyachi ijodkor, tashabbuskor va tashkilotchilik qobiliyatiga ega bo'lishi. Maktabgacha ta'lim muassasalari bolalariga mashg'ulotlar orqali applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda tarbiyachi yuksak darajada pedagogik mahorat, chunonchi kommunikativlik layoqat pedagogik texnika, nutq, yuz, oyoq-qo'l va gavda qo'l harakatlari, mimika, pantomimika, koidalarini chuqur o'zlashtirib olishga erishishi. Maktabgacha ta'lim muassasalari bolalariga mashg'ulotlar orqali applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda tarbiyachi nutq madaniyatiga ega bo'lishi, uning nutqi quyidagi hususiyatlarni o'zida aks ettira olishi

Demak, tarbiyachi avvalo bilimli bo'lishi, o'zi yashab turgan o'lka hayotini, tarixini bilishi, tabiat va jamiyat qonunlarini tushunishi, ijtimoiy faol bo'lishi, umumiy va maktabgacha tarbiya pedagogikasi, bolalar ruhiyati va fiziologiyasini egallashi va bolalarni yosh hususiyatlari uni bilib olishi kerak.

Bola shaxsini shakllantirishda tarbiyachi alohida ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa tarbiyachi maktabgacha ta`lim muassasalari bolalariga mashg`ulotlar orqali applikatsiya ishiga o`rgatishga innovatsion yondashuvlarda har bir bolani shaxs sifatida shakllanishida katta ahamiyat kasb etadi. SHunga ko`ra tarbiyachi bolalarga kundalik hayotda o`yinlarda, mashg`ulotlarda, birgalikdagi mehnat faoliyatida, ular bilan bo`ladigan muomalada, muloqotda ibrat, namuna bo`lishi, har tomonlama diqqat bilan o`rganishi, uning shaxsiy hususiyatlari, qobiliyatlarini bilishi, pedagogik nazokatni namoyon qilishi, bolalarning xulq - atvori, ish natijalarini xaqqoniy baholashi va ularga o`z vaqtida yordam ko`rsata olish hamda oilaviy ahvoli bilan qiziqishi zarur hisoblanadi. Har tomonlama tarbiyalash uzoq muddatli va murakkab jarayon bo`lib, uni bolalar bog`chalarining tarbiyachilari amalga oshiradilar.

Maktabgacha ta`lim muassasalari bolalariga mashg`ulotlar orqali applikatsiya ishiga o`rgatishga innovatsion yondashuvlarda bolalar tarbiyachining shaxsiy sifatlarini, bilimi, malakasi, bolalarga munosabati, talabchanligini quyidagicha belgilaydilar: kichik gurux bolalari tarbiyachining ularga bo`lgan mehr-muhabbatiga qarab u meni “qo`zichog`im”deb chaqiradi, “mani yaxshi ko`radilar”, 4-5 yoshli bolalar tarbiyachini bolalar hayotini yaxshi tashkil etishiga qarab “Nargiza opamiz bizga applikatsiya mashgulotini o`rgatadilar, ertaklar o`qib beradilar, biz bilan birga o`ynaydilar, shuning uchun men ularni yaxshi ko`raman”. Maktabgacha ta`lim muassasalari bolalariga mashg`ulotlar orqali applikatsiya ishiga o`rgatishga tarbiyachi, xamma bolalarga adolatlilik bilan yaxshi munosabatda bo`lishiga, yaxshi ishlarni o`rgatishiga, hulqiga, ahloqiga qarab baho beradilar. Maktabgacha ta`lim muassasalari bolalariga mashg`ulotlar orqali applikatsiya ishiga o`rgatishga oz mehnatlari bilan jamiyatning ijtimoiy buyurtmasini bajaradilar, ya`ni o`zida ma`naviy boylik, axloqiy soflik va jismoniy mukammallikni mujassamlashtirgan, har tomonlama rivojlangan bo`lishi lozim.

Maktabgacha ta'lim muassasalari bolalariga mashg'ulotlar orqali applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda, tarbiyachilik faoliyatining mohiyati bolalar bilan ko'tarinki ruxdagi aloqani o'rganishdan iborat bo'lmay, balki o'zaro munosabatlarga, harakatlarning tabiatga, shaxsning yo'llanganligiga faol ta'sir ko'rsata olishida hamdir. Maktabgacha tarbiya muassasasi tarbiyachisi faoliyati alohida tayyorgarlikni talab qilish xaqidagi tasavvuri maorif tarixida anchadan beri ma'lum. Tarbiyachini tayyorlash mazmun va tabiatga nisbatan turlicha qarashlar mavjud bo'lib, ular o'sib kelayotgan avlodni rivojlantirish va tarbiyalash mohiyatini turlicha tushunishga tayanadi. Respublikamizda amalga oshirilayotgan tub isloxotlar bugungi kunda maktabgacha talim muassasasida, akademik lisey va kasb-xunar kollej xamda oliy ukuv yurtlarida shakllanayotgan avlod ijobiy xulq-atvor me'yorlari va qoidalarini, ilmiy bilim asoslarini, kasb-hunar malaka va ko'nikmalarini xar tomonlama puxta egallab borishini talab qiladi. Buning uchun o'sib kelayotgan yosh avlodni bilimlar bilan qurollantirish milliy qadriyatlarimizni, ma'naviyatimizni tiklash jahon madaniyati, milliy madaniyatimiz durdonalari bilan tanishtirish, ularni jismoniy sog'lom, ma'naviy yetuk qilib tarbiyalashdek vazifalar qo'yildi. Davlat ahamiyatiga molik bunday vazifalarni amalga oshirishda maktabgacha ta'lim muassasalari bolalariga mashg'ulotlar orqali applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda bilan bir qatorda xalq ta'limini boshlang'ich bo'limi bo'lgan maktabgacha ta'lim muassasalari muhim rol o'ynaydi. Buning uchun xar bir tarbiyachi o'zini nazorat qila bilishi, davlatimiz maktabgacha tarbiya muassasalari oldiga qo'ygan talablarni amalga oshirishning garovidir.

Bunga quyidagilar kiradi: bolaning sog'ligini saqlash va mustahkamlash, aqliy qobiliyatlarni o'stirish, milliy qadriyatimiz va ma'naviyatimizning g'oyaviy-aqliy tamoyillariga mos keluvchi e'tiqod va qarashlarini tarkib toptirish, yosh avlodda o'rtoqlik, do'stlik hissini halollik va mexnatsevarlikni tarkib toptirish.

Demak, yuqorida keltirilgan sifatlarni tarkib toptirish o'sib kelayotgan yosh avlodni tarbiyalash vazifasini hamma tomonlarini qamrab ololmaydi. Lekin tarbiyachi ishlarga asoslanib, bolalarni mustaqil hayotga tayyorlash ishini ma'lum bir maqsad bilan samaraliroq amalga oshirish mumkin.

Yuqorida qayd etilgan fikrlardan bugungi kun tarbiyachisi shaxsiga nisbatan qo'yilayotgan talablarning naqadar muximligini anglash lozim.

Maktabgacha ta'lim muassasalari bolalariga mashg'ulotlar orqali applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda tarbiyachining pedagoglik mahorati ko'p qirralidir. Mahorat kasbiy tayyorgarlikdan nazariy bilim va ish tajribasini doimo oshirib borishdan, bolalarga bo'lgan muxabbatdan vujudga keladi.

Pedagog kerakli bilim, malaka va ko'nikmalarni ma'lum bir izchillik bilan egallab yursagina bolalarni tarbiyalash va ularga ta'lim berish ishida yaxshi natijalarga erishadi. Tarbiyachi o'z kasbining moxir ustasi bo'lishi uchun maxsus tayyorgarlik kurishi kerak.

Maktabgacha ta'lim muassasalari bolalariga mashg'ulotlar orqali applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda tarbiyachining eng muximi - tarbiyachi bolalarga ishonch bilan qarashi ularning mexnatsevarligi, mustaqilligi, tashabbuskorligini to'g'ri taqdirlashi va mustaqil faoliyat qilishlari uchun imkoniyat yaratishi kerak. Buni bolalar yuqori baholaydilar.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, yil davomida mamlakatimizni yanada taraqqiy ettirish bo'yicha "Harakatlar strategiya"sida ko'zda tutilgan maqsad va vazifalarni bajarish uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlari safarbar etilganini ta'kidlash joiz.

Mamlakatimizda olib borilayotgan keng ko'lamli islohotlar xalqimiz tomonidan qo'llab-quvvatlanmoqda. Bu o'zgarishlarning dastlabki natijalari aholimiz hayoti va kundalik turmushida o'zining yaqqol ifodasini topmoqda, el-yurtimizning ijtimoiy faolligi, ertangi kunga ishonchi o'sib bormoqda.

Biz mamlakat hayotiga doir har bir qarorni xalqimiz bilan maslahatlashib, bevosita muloqot asosida qabul qilmoqdamiz. “Xalq davlat idoralariga emas, balki davlat idoralari xalqimizga xizmat qilishi kerak” degan g‘oya bu borada faoliyatimiz mezoniga aylanmoqda.

Farzandlarimiz tarbiyasida eng asosiy bo‘g‘in hisoblangan maktabgacha ta’lim tizimining jamiyatimiz hayotidagi katta o‘rni va ahamiyatini e’tiborga olib, Maktabgacha ta’lim vazirligini tashkil etdik. Biz ushbu sohaning moddiy-texnik bazasini mustahkamlashimiz, jumladan, yaqin 3-4 yilda barcha hududlarda minglab yangi MTMLar qurishimiz, ta’lim-tarbiya sifati va darajasini yangi bosqichga ko‘tarishimiz lozim.”

I.bob. Bo‘yicha xulosalari.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, Maktabgacha ta’lim muassasalari bolalariga mashg‘ulotlar orqali applikatsiya ishiga o‘rgatishga innovatsion yondashuvlarda tarbiyachining eng muximi - tarbiyachi bolalarga ishonch bilan qarashi, ularning mexnatsevarligi, mustaqilligi, tashabbuskorligini to‘g‘ri taqdirlashi va mustaqil faoliyat qilishlari uchun imkoniyat yaratishi kerak. Buni bolalar yuqori baholaydilar.

II. BOB. MAKTABGACHA TA'LIM MUASSASALARIDA BOLALARNI APPLIKATSIYA ISHIGA O'RGATISHGA INNOVATSION YONDASHUVNING IJTIMOY PEDAGOGIK ASOSLARINING METODIK ASOSLARI .

2.1 Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda amalga oshirishning metodik ahamiyati.

Maktabgacha ta'lim muassasalari bolalariga mashg'ulotlar orqali applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlar muammosining dolzarbligi, o'zi yashaydigan shaxarlar, qishloklar, maxalla, tuman va ko'cha xaqida, millati xaqida, vatanparvarlik, botirlik va mardlik tushunchalari xaqida, tabiatni muxofaza qila olish xaqida ilk tushunchalar berish.

Unda intilish hissini uyg'otadi, uni muntazam ta'lim olishga tayyorlaydi hamda bola olti-yetti yoshga yetguncha davlat va nodavlat maktabgacha ta'lim muassasalari va oilalarda tarbiyalanadi.

Farzandlarimizning mustaqil va fikrlash qobiliyatiga ega bo'lgan ongli yashaydigan komil insonlar etib voyaga etkazish, tarbiya berish ta'lim-tarbiya soxasining asosiy maqsadi va vazifalaridir. Applikatsiyaga o'rgatishda innovatsion yondashuv mashg'ulotlarida bolalar xalq qo'shiklari, erkalashlari, ovutishlari, maqollar va tez aytishlari, dostonu ertaklar, she'rlar orqali o'zi tug'ilib o'sgan vatanidan, tarbiya berishda bolaning xalqidan, milliy an'ana va bayramlaridan, urf-odatlaridan, qadriyatlaridan baxra olib, xalq qahramonlari singari jasur, paxlavon, uddaburon, aqlli, mexnatsevar bo'lishga intiladilar, orzu qiladilar.

Maktabgacha ta'lim muassasalari bolalariga applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlar o'yinlar orqali ijod qilishga undash ularda ko'plab yangi fikrlar yaralishiga asos bo'ladi. Ta'lim jarayoni didaktik va axborot ta'minotining yangi avlodini ishlab chiqish va joriy etish, zamonaviy informasion qo'llanmalari,

adabiyotlar majmuini yaratish ta'lim tizimi boshqaruvi soxasi faoliyagiga bog'liqdir. Boshqarish soxasi ta'lim faoliyatini kuzatadi, baholaydi, bashorat qiladi va uni samarali boshqarish uchun qaror qabul qilish imkonini yaratadi, ya'ni monitoring qiladi.

Maktabgacha ta'lim muassasalari bolalariga mashg'ulotlar orqali applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda bu vazifalarni amalga oshirishda kompyuter texnologiyasining o'rni katta. Mashg'ulotlarda tarbiyachi kompyuter savodxonligini o'rgatish "Aqliy xujum", "Bumerang" va boshqa usullarni qo'llasa, o'tilgan mavzu bola yodida uzoq vaqt saqlanadi va yangi mavzuni o'zlashtirishni osonlashtiradi

Ming yillar oldin aytilgan bu so'zlar, xozirgi ming yillikda ham o'z obro'si yo'qotmagan yangi ko'rinishda bo'lishi mumkin. Olib borilayotgan ta'lim sohasidagi isloxotlarda maktabgacha ma'lim muassasalariga xam e'tibor qaratilgan. Maktabgacha ta'lim O'zbekiston xalk ta'limi tizimidagi birinchi bosqichidir. Bu bosqichda xilma-xil toifadagi turlicha muasasalarni ko'rish mumkin. ya'ni yaslilar, bolalar MTMlari, sog'lomlashtirish MTMlari, aqliy, jismoniy jixatdan nuqsonli bolalar MTMlari, xonadon MTMlari mavjud.

Shaxsni tarbiyalash ishi nihoyatda murakkab va qiyin faoliyat jarayoni bo'lib, juda qadimdan ushbu faoliyatga jamiyatning etuk kishilari jalb etilgandir.

Maktabgacha ta'lim muassasalariga yangi pedagogik texnologiyalarning shiddat bilan kirib borishi tarbiyachi va tarbiyalanuvchi munosabatlaridagi majburiy itoatkorlik o'rnini ongli intizomli bo'lishiga olib keldi. Zamonaviy ta'lim texnologiyalarining qo'llanilishi natijasida tarbiyachining bosh vazifasi tarbiyalanuvchilarda mustaqil fikr yuritish ko'nikmalarini hosil qilish, tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda mustaqil o'z-o'zini nazorat qilishga o'rgatish, erkin fikrlashga tayyorlashdan iborat bo'lib qolmay, balki o'z ustida tinimsiz ishlash mas'uliyatini xam yuklaydi.

Milliy modelimiz konsepsiyasining mazmuni milliy turmush tarzimiz va tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda ma'naviy-axloqiy an'analarimiz bilan hamnafasdir.

Shu munosabat bilan oliy o'quv yurtlaridagi maktabgacha ta'lim bo'limi talabalarini talabalik davridanoq maktabgacha ta'lim muassasalari bolalariga mashg'ulotlar orqali applikatsiya ishiga o'rgatishga xar tomonlama bilimli, mustaqil, mantiqiy fikrlovchi, ma'naviy-axloqiy fazilatlarga ega etuk kadrlar qilib tayyorlash ta'lim beruvchi o'qituvchilardan katta mas'uliyatni talab etadi. Bu esa o'tilayotgan nazariy va amaliy mashg'ulotlarini pedagogik va axborot texnologiyalari, interaktiv metodlarga tayangan xolda o'tishni taqozo etadi.

Masalan, pedagogika fakultetining maktabgacha ta'lim bo'limi talabarlari bilan olib borilayotgan pedagogik texnologiya turkumidagi darslarda xar bir mashg'ulotning rang-barangligini ta'minlash, maktabgacha ta'lim muassasalari bolalariga mashg'ulotlar orqali applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda ularning fanga bo'lgan qiziqishlarini oshirish, ularni faqatgina eshituvchi bo'lib qolishlarining oldini olish, zo'riktirmaslik, faolliklarini oshirish maqsadida bir xillikdan qochib, "Fikrlar xujumi", "O'qituvchi shaxsi", "Muammoli vaziyat", "SWOT taxlil". "Skarabey", "3x4", "6x6x6", "CHarxpalak", "Case-study" kabi bir qator texnologiyalardan, "Davra suxbati", "Matbuot konferensiyasi", "Intelektual ring", "Zinama- zina", "Kichik guruxlarda ishlash" kabi noan'anaviy ta'lim shakllaridan samarali foydalanib darslar tashkil etishga xarakat qilinyapti.

Guruxlarning ko'proq qaysi savollarga javob berishda qiynalganliklari birgalikda yaxdil etilib, muxokama qilinadi, javobsiz qolgan savollarga javob topiladi, lozim topilgan ma'lumot, bilimlarga kengroq, chuqurroq to'xtalib o'tiladi.

Maktabgacha ta'lim muassasalari bolalariga mashg'ulotlar orqali applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda mashg'ulotlar davomida interaktiv metodlardan foydalanib tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali applikatsiya ishiga o'rgatishga mashg'ulot o'tishda tarbiyachini xam, talabalarni

xam bir xillikdan chalg'itadi, xar bir talabaning faol ishtirokini ta'minlaydi. Musobaqa ruxida tashkil etilgan intellektual o'yin ularning kayfiyatini ko'taradi.

Mashg'ulot yakunrog'ida talabalarga "Zamondosh pedagoglar" chaynvordini echishni xam tavsiya etish mumkin. Buning uchun o'qituvchi ularga quyidagicha tushuntiradi: "Mana bu plakatimizda 10 ta zamondosh pedagoglarimizning familiyalari yashiringan. Ko'rinib turgan xarflardan foydalanasiz o'ngdan chapga, chapdan o'ngga, yuqoridan pastga, pastdan yuqoriga xarflar ketma-ketligida yuring. Bu pedagoglar kimligini topishga xarakat qiling?. O'qituvchi talabalar topgan har bir pedagogning xayoti va ijodi xaqida qisqacha ma'lumot beradi yoki ularning o'zlaridan ham surash mumkin. Bu o'yin talabalarning zukkoligini, zexnligini tarbiyalash bilan bir qatorda ularning zamondosh pedag'glarimiz haqidagi bilimlarini oshiradi.

Tajribadan o'tkazilgan ushbu mashg'ulotda talabalar o'zlari qanchalik bilimga ega ekanliklarini, nimalarga ko'proq e'tibor berishlari lozimligini aniqlash bilan birga, ancha yangi bilim, ma'lumotlar olganliklarini, o'zlari mustaqil ijodiy izlanish olib borishlar kerakliklarini e'tirof etishadi, darsga qiziqib ketib, vaqtning tez o'tganligini, dars davomida qo'llanilgan yangi metod, usullardan ham o'rganganliklarini ta'kidlashadi.

Ta'lim jarayonining bunday tashkil etilishi bo'lajak tarbiyachilarning nafaqat fanni yaxshi anglab o'zlashtirishini ta'minlaydi, balki ularda applikatsiya ishini o'rgatishga nazariy va amaliy faollik, mustaqil, erkin fikrlash, yangi g'oyalar izlash, bir masalaga ijodiy yondoshish, mas'uliyatni sezish, o'z fikr mulohazalarini batafsil ifoda etish, himoya qilish xamda isbotlashga, ilmiy adabiyotlardan unumli foydalanishga, ijodkorlikka undaydi. O'qituvchi talabalarni ta'lim jarayonining ob'ektivligi emas, balki uning sub'ektiga, asosiy xarakatlantiruvchi kuchiga, faol ishtirokchiga aylantiradi. Tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda davomida qo'llanilayotgan kichik guruxlarga ishlash metodi esa tengdoshlar bo'lgan munosabatni ham o'zgartiradi, "men" va "ular"dan "bizlar"ga

o'tishni ta'minlaydi va bir ishtirokchida o'zini guruxning xaqiqiy a'zosi sifatida xis qilish imkonini beradi.

Bir muammoni echish davomida talabalar o'rtasidagi o'zaro muloqot, o'zaro baxs-munozara fikrlashish asnosida ularda xamjihatlik, jo'shqinlik, ishonch, o'zaro yordam, xurmat kabi talaygina ijobiy fazilatlar ham shakllanadi.

Mazkur metodlardan o'rinli foydalanish ularda mantiqiy, aqliy, ijodiy, tanqidiy fikrlashni shakllantirishga, qobiliyatlarini rivojlantirishga, raqobatbardosh, yuqori malakaviy mutaxassislar bo'lishlariga yordam beradi.

Interaktiv metodlarni o'rinli, samarali qo'llash bo'lajak tarbiyachilarning nafaqat bilim balki ko'nikma va malakalarini xam bolalarda applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlardan maqsadga muvofiq tarzda shakllantiradi, ularning oltin bilimlarini kelgusida amaliyotga tatbiq etishini ta'minlaydi va eng asosiysi o'z mutaxassisligiga qiziqishini o'stiradi, kasbidan bahra olishni yuzaga keltiradi, ular o'sib kelayotgan avlodni rivojlantirish va tarbiyalash mohiyatini turlicha tushunishga tayanadi.

Bo'lajak tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda kasbiy malakalarini shakllantirish bugungi kunning dolzarb muammolaridan biridir. MTM tarbiyachisining o'z kasbiy malakasini tarkib toptirishda tabiatni o'rganishga doir kundalik faoliyat turlarini amalga oshirishi alohida o'rin tutadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni ta'lim-tarbiyasiga qo'yiladigan davlat talablari pedagoglar oldiga tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda yuqori darajada yo'lga qo'yishdek katta vazifalarni qo'yar ekan, bu tarbiyachilar uchun xam bevosita aloqadordir. Tarbiyachining kundalik muxim faoliyatlaridan biri mashg'ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda n bu bolalarni tabiat vositasida tarbiyalashdir. Bu esa bolalarni sensor qobiliyati va aqliy qobiliyatlarini o'stirishda o'ziga xos ahamiyat kasb etadi.

Bo'lajak tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikasiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda amaldagi dastur talablari asosida bolalar guruxlarida tabiatga oid o'tkaziladigan ilmiy-amaliy va tarbiyaviy mazmundagi mashg'ulotlar jarayonida oddiy muammolarni qo'yish va hal qila olishi uchun o'zi ilmiy bilimlar bilan qurollangan bo'lishi lozim.

Tubandagi masalalar tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikasiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda diqqat markazida turishi bolalar ta'lim-tarbiyasini amalga oshirishning muxim shartidir:katta va maktabga tayyorlov guruxi mashg'ulotlarida innovasion texnologiyalarni qo'llash malakasiga ega bo'lish, buning uchun muttasil bilim olish;muayyan mashg'ulotlar jarayonida oddiy muammoli vaziyatlarni vujudga keltirishi, bolalarni yoshlik davridan boshlab mantiqiy fikrlash olamiga olib kirish malakasiga ega bo'lish; tabiatdagi mavjud jism va xodisalar orasidagi muxim ichki sababi bog'lanishlar moxiyatini anglash bo'yicha chuqur bilimga ega bo'lish davr talabidir.

Tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikasiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda mantiqiy fikrlash doirasini kengaytirish maqsadida ular oldida turli mazmunda muammoli savol topshiriqlar qo'yish, ularni echa bilish malakalarini shakllantirish maqsadga erishishning muxim shartidir:tabiatga qiziqish, uni sevish qanday ma'nolarni anglatadi? (javob tirik organizmlarning bioekologik xususiyatlarini o'rganish; ularga mehr qo'yish; parvarishlash; ko'paytirish);tabiatga, o'rmonga sayoxat qilishning o'ziga xos natijasi bor. U nima bilan bog'lanadi? javob: tabiatni umrbod sevish, unga mehr hissi bilan muxofaza qilish);bolaning atrofidagi dunyo bu tabiat, go'zallik dunyosidir. Bola shu dunyoga qadam qo'yib, unga o'ziga xos xislat va qobiliyatlar rivojlanadi. Bolada qanday xislat rivojlanadi? javob: insonga xos bo'lgan xislat - kuzatuvchanlik);bahor kirganini xammadan oldin qaysi tirik mavjudotlar sezadilar? (javob: qushlar va bolalar. Qushlar qattiq, sayraydilar, uya kurish uchun bezovta bo'la boshlaydilar; bolalar esa uyda kemachalar yasab, suvga oqizadilar va varrak uchiradilar);o'rmonga borishga oshiqayapsiz. Sizni u erda qanday g'aroyib

xodisalar kutadi? Ular to'g'risida nimalarni ayta olasiz? Javob: iliq yomg'ir; momaqaldiroq; o'rmon shovullashi; hashoratlar guvillashi; qushlarning sayrashi; turfa gullarning mayin hidi;tabiatdagi tirik mavjudotlar bilan xodisalar orasida uzviy bog'liqlik mavjud. Ba'zan jonli jismlarda turli shakllarda o'zgarishlar ro'y beradi, ularning o'zaro bog'likligini qaysi aniq misollar orqali izoxlab berasiz?

bolalarga xikoya to'qib berish maqsadida: "Kanday jonivor o'z o'yini elkasida ko'tarib yuradi?" (Tipratikan), "Sayyoraning eng badnafs yirtqichi" (Ninachi), "Xunuk do'stning tabiatga ijobiy ta'siri" (Qurbaqa). Bu mavzularda javobi to'g'ri bo'lgan xikoya tuzish uchun o'z bilimingizni sinab ko'ring;

Bolalarni tarbiyachilar mashg'ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda tabiatga doir qiziqishlarini oshirish uchun "Tabiatni kuzatishda, applikatsiya ishiga o'rgatishga , tajribalar, sayohatlar, o'yin mashg'ulotlarini tashkil qilish va o'tkazish paytida o'z faoliyatingizni qaysi biri faol bo'ladi?" - degan savolga javob toping (javob: amaliy faoliyat).

Bu borada bo'lajak tarbiyachilar oldida mashg'ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvni, fikrlashni talab qiluvchi savollar qo'yilishi maqsadga muvofiqdir, maydonchada yilning turli fasllariga mos landshaft xosil qilish uchun nimalar talab qilinadi? (javob: bolalar diqqatini tortuvchi yog'ochdan tayyorlangan turli xil shakllar, sport asboblari, maxsus idishlarda o'stirilgan gul namunalari), maydonchani hamda atrofni manzarali ko'klamzorlashtirishda o'simliklarni o'stirishning qanday shakllari, ekish usullari bolalarga joziba baxsh etadi? (javob: toshlar ustida, mashina ballonlari orasida, yog'ochdan tayyorlangan maxsus o'yinchoqlar kovaklarida chetdan keltirilgan g'aroyib gullar namunalari o'stiriladi).

Maktabgacha ta'lim muassasalari qaysi tashkilot qaramog'ida bo'lishidan qat'iy nazar, O'zbekiston Respublikasi Xalk ta'lim vazirligi ularni kadrlar bilan ta'minlaydi va ularning faoliyagiga ilmiy pedagogik jixatdan raxbarlik qiladi.Respublikada maktabgacha ta'lim muassasalari uchun malakali pedagog xodimlar tayyorlashda xam katta e'tibor berilmoqda.

Xar bir malakali tarbiyachi va pedagog kadrlarni ustuvor ravishda tayyorlash lozimki, ular jaxon talablariga mos keladigan maktabgacha ta'limning samarali psixologik-pedagogik ustuvorlarini ishlash va joriy etish, bolalarni oilada tarbiyalashni tashkiliy psixologik, pedagogik va uslubiy jihatdan ta'minlash, zamonaviy o'quv-uslubiy qo'llanmalar, texnik vositalar o'yinchoqlar va o'yinlar yaratish xamda ularni tatbiq etish, maktabgacha yoshidagi bolalarni xalqning boy madaniy-tarixiy merosi va umumbashariy qadriyatlarini asosida ma'naviy-axloqiy jihatdan tarbiyalash uchun shart-sharoitlar yaratish, maktabgacha ta'lim muassasalarining xar xil turlari uchun turli variantdagi dasturlarni tanlab olish va tatbiq etish, kompyuter texnologiyasidan va internet tizimidan to'la foydalana olish, chet tillarda so'zlasha oladigan darajada bilish layoqatiga ega bo'lishi lozim. Maktabgacha tarbiya muassasalarida tarbiya ishini zamon talablari darajasiga etkazish shu kunning muxim masalalaridan biri sanaladi. Xozirgi kunda maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarning 27% MTMlarga jalb etilgan. Bu esa nixoyatda past ko'rsatkich. SHu sababli Respublikada maktabgacha tarbiya muassasalariga ayni zamonda juda katta e'tibor qaratilmoqda. Biz bu xaqda keng va atroflicha fikr yuritishdan ko'ra katta guruxdagi MTM bolalarini tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda o'yin vositasida tarbiyalash yo'llari xaqida o'z muloxazalarimizni muxtasar bayon etishni lozim topdik.

Ayni zamonda MTM yoshidagi bolalarni turli vositalardan foydalanib tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda multimedia, kompyuter, xarakatli o'yinlar xamda ko'rgazmali qurollar asosida tarbiyalash ishiga alohida ahamiyat berilmoqda. CHunki tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda ko'rgazmalilik bolalar tafakkurini o'sishida muxim o'rin tutadi. Ayniqsa, o'yin asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar MTM yoshidagi bolalarning mashg'ulotga bo'lgan qiziqishini oshiradi va fikrlash doirasining o'sishiga olib keladi.

SHuningdek, tengdoshlari bilan birgalikdagi o‘yin uni tengdoshlariga yaqinlashtiradi. Buning uchun biz quyidagi o‘yindan foydalanishni ma’qul deb xisoblaymiz. Maktabgacha ta’lim muassasasi uzluksiz ta’lim tizimining birinchi bosqichi, jamiyatni muxim ijtimoiy bo‘limida tarbiyachilarni mashg‘ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o‘rgatishga innovatsion yondashuvlardabajaradi. Maktabgacha ta’lim muassasasi maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalash va rivojlantirishda, ularni maktabga tayyorlashda etakchi axamiyatga ega.

Maktabgacha tarbiya muassasasi oila va jamiyatning bolalarga g‘amxo‘rlik qilish, milliy mintaqa xususiyatlarini xisobga olgan xolda xar tomonlama barkamol qilib tarbiyalash rivojlantirishga bo‘lgan extiyojni qondirish maqsadida tashkil etiladi. Maktabgacha ta’lim muassasasida amalga oshiriladigan ta’lim-tarbiya ishini davr talabi darajasida olib borish maqsadida Davlat miqyosida “Bolalar MTMsida ta’lim-tarbiya dasturi tuzilgan. Mazkur talablarni o‘z maromiga etkazib bajarish, bolalarni jismoniy va ma’naviy o‘sislarida pedagog-tarbiyachilarning o‘rni nixoyatda muhimdir.

Jamiyatning barcha bo‘g‘inida bo‘lgani singari, maktabgacha ta’lim muassasasida xam axborod texnologiyalaridan foydalanishda tarbiyachilarni mashg‘ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o‘rgatishga innovatsion yondashuvlarda bugungi kun pedagog-tarbiyachilarning oldiga g‘oyatda mas’uliyatni kasbiy vazifalarni qo‘yadi.

Ta’lim tizimini tubdan islox qilayotgan rivojlanayotgan mamlakatlar qatorida bu O‘zbekistonda xam, maktabgacha ta’lim muassasalarida bolalarni xorijiy tillar bo‘yicha o‘qitish atrof-muxitga munosabatini o‘zgartirish, tarbiyachilarni mashg‘ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o‘rgatishga innovatsion yondashuvlarda, multimediali vositalardan foydalanish, bolalarni kompyuterda ishlashi ko‘nikmalarini shakllantirish mashg‘ulotlari olib borilmoqda.

Maktabgacha ta’lim mazmuni va maqsadini belgilashda kompetentli yondashuv pedagog uchun mutlaqo yangi xisoblanmaydi. Zamonaviy

pedagogikaga oid adabiyotlarda asosiy kompetentlik quyidagilar bilan belgilanadi: muammolarni hal qilish; texnologik kompetentlik; malakani oshirishga qodirlik; axborotlarni tezkor bilish va tanqidiy qabul qilish; kommunikativ kompetentlik,

Xulosa qilib shuni ta'kidlash mumkinki, bo'lajak pedagog-tarbiyachilar ta'lim jarayonida amaldagi davlat ta'lim standartlarida keltirilgan talablarga mos keladigan kasbiy kompetensiyaga ega bo'lishlari kerak.

Maktabgacha ta'lim bola sog'lom, har tomonlama kamol topib shakllanishini ta'minlaydi, tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikasiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda unda o'qishga intilish hissini uygo'tadi, uni muntazam ta'lim olishga tayyorlaydi. Maktabgacha ta'limda bola olti-etti yoshga etguncha davlat va nodavlat maktabgacha tarbiya bolalar muassasalarida hamda oilalarda amalga oshiriladi. "Buyuk maqsadlarimizga, ezgu niyatlarimizga erishishimiz, jamiyatimizning yangilangan hayotimiz taraqqiyoti va istiqboli amalga oshirilayotgan isloxotlarimiz va rejalarim samarali taqdiri, avvalambor, davr talablariga javob beradigan yuqori malakali, ong, tafakkurga ega bo'lgan mutaxassis-kadrlar tayyorlash muammosi bilan bog'lik ... "I.L.Karimov

Bilimdon, zukko, ijodkor, yangicha fikrlaydigan, kasbiy malakaga ega bo'lgan, dunyoga ko'z bilan qaraydigan mutaxassis-kadrlarni tayyorlash, biz pedagog-o'qituvchilar oldida turgan muxim, eng mas'uliyatli vazifadir.

Ma'lumki, ta'lim-tarbiya jarayoni, ayniqsa etti yoshgacha bo'lgan bolalar ta'lim-tarbiyasi nihoyatda murakkabdir. Ularga ta'lim-tarbiya berish tarbiyachidan katta maxoratni talab qiladi.

Bolalar MTMsida olib boriladigan, tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikasiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda pedagogik amaliyotlar bo'lajak tarbiyachini o'z kasbining moxir ustasi qilib tarbiyalashda muxim vosita sanaladi. Amaliyotlar davomida amaliyotchilar nazariy olgan bilimlarini, ko'nikmalarini amalda qo'llaydilar. Amaliyotlar o'tash natijasida ularning pedagogik qobiliyat va maxoratlari 85-90 foizgacha ortib boradi. Kasbiy

bilim va ko'nikmalari malakaga aylanadi. Amaliyotlar davrida pedagogga xos bo'lgan sifatlar: chidamlilik, kat'iylik, talabchanlik, pedagogik kuzatuvchanlik, murabbiylik odobi kabi shaxsiy sifatlar rivojlanadi..

Maktab ta'limiga tayyorlash jarayonida xar bir bolaga aloxida mas'uliyat bilan yondashish va talab darajasida bilim berish kerak. Bolaga o'z fikrini mustaqil va erkin ifoda etishi imkoniyat berish va uni shakllantirish kerak.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida berilayotgan bilim, ko'nikma va malakalar ularga shunday berilishi kerakki, bu materiallar umrbod bola xotirasidan ko'tarilmasin. Maktabgacha tarbiya yoshidagi bolalarga ta'lim-tarbiya berish jarayonini takomillashtirishning asosiy vazifalaridan biri bo'lajak pedagogning ilmiy va uslubiy ta'minlanganligi uning kasbiy tayyorgarligini oshirishdan iborat. Maktabgacha ta'lim muassasalarida umumiy ta'lim poydevorining ilk ko'rinishi qo'yilar ekan. Bu yoshdagi bolalarga beriladigan ta'lim- tarbiya puxta asosli zamonaviy vositalarga tayangan xolda berilishi kerak. Pedagogik yo'nalishdagi kollejlarda pedagog-tarbiyachilarni tayyorlash sifatini takomillashtirishda ishlab chiqarish.

2.2 Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga o'rgatishda oila bilan hamkorligi.

Bola dunyoqarashining ma'naviy sifatlarining mazmunida applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvlarda muhim o'rin tutadi. SHu bois maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga o'rgatishda oila bilan hamkorligi oilada bola tarbiyasi jamiyatning dolzarb ijtimoiy-pedagogik muammosi bo'lib qolmoqda. SHuning uchun ham O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasida oila masalasi alohida bob sifatida berilib, unda oila jamiyatning asosiy bo'g'ini ekanligi, u jamiyat va davlat muhofazasida bo'lish huquqiga ega ekanligi(63-modda), shuningdek, ota-onalar o'z farzandlarini tarbiyalashlari majburligi (64-modda) belgilab qo'yilgan, tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali

bolalarda applikasiya ishiga o'rgatishda oila bilan hamkorligi ma'naviy- axloqiy an'analarimiz bilan hamnafasdir.

Keyingi yillarda respublikamizda bolalarni MTMLariga jalb etish salmog'i kamayib borganligi bois, ularni oilada maktabga tayyorlash, tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikasiya ishiga o'rgatishda o'z echimini kutayotgan dolzarb ijtimoiy-pedagogik muammodir.

Bolalarda ilmiy dunyoqarashni shakllantirishda turli omillar turlicha ta'sir etadi. Bu omillar ichida oila eng asosiysi hisoblanadi. Chunki bolada tasavvur, tushunchalarning shakllanish jarayoni aynan oilada boshlanadi va bu davr dunyoqarash shakllanishining mazmun hamda hajm jihatidan eng salmoqli bosqichidir. Maktabgacha ta'lim muassasalarda bolalarni applikasiya ishiga o'rgatishda tarbiyachilarining ota-onalar bilan ishlashidan jamoa tarzida va yakkama-yakka xolda ishlash shakllarini moxirlik bilan qo'shib olib borish, keng aholi ommasida pedag'gik tashviqot ishlarini tashkil qilish tufayli bolalarni tarbiyalashda ijobiy natijalarga erishish mumkin. Bolalar MTMsi xodimlaridan ota-onalar va oila bilan xamkorlikdagi ishlaridan eng keng tarqalgan shakl va usullarini keltiramiz. Ota-ona va oila bilan yakkama-yakka ishlash. Bunda oilaga tarbiyachining borishi, ota-onalar uchun suhbat o'tkazish, ularga maslaxat berish, ota-onalarni bolaning maktabgacha ta'lim muassasadagi xayoti bilan tanishtirish kabilar kiradi. Ota-onalar bilan jamoa tarzida tashkil qilinadigan ishlar. Bular ota-onalarning guruxiy va umumiy majlislari, ota-onalar maktabi, anjumanlar, shanbaliklar, savol javob kechalari. Ko'rsatmali ishlar – ishning bu turlari, ko'rgazmalar uyushtirish, bolalarning ishlarini namoyish qilish, ochiq eshiklar kuni, ota-onalar burchagi, ota-onalar uchun kutubxonalar tashkil qilish. Bolaning oilasini borib ko'rish va oila a'zolari bilantanishish. Maktabgacha ta'lim muassasasi tarbiyachilarining oila bilan olib boradigan ish mazmuniga quyidagilar kiradi: bola tarbiyasi, oilani mustahkamlash, onalik va bolalikni himoya qilish bo'yicha maktabgacha ta'lim muassasasida amalga oshirilayotgan ishlarning mazmuni bilan tanishtirib borish; ota-onalarga o'z farzandlarining tarbiyasi uchun davlat va

jamiyat oldida javobgar ekanliklarini tushuntirib borish; ota-onalarni bola tarbiyasi uchun zarur bo'lgan bilim, malakalardan xabardor qilish (bolalarning yosh, anatomik-fiziologik va ruhiy xususiyatlari, ularni oilada tarbiyalashning mazmuni, metodi, shart-sharoitlari bilan tanishtirish); bola tarbiyasida oila bilan xamjixatlik, bolani to'g'ri tarbiyalashni nazorat qilib borish, oila tarbiyasining eng yaxshi namunalarini o'rganish va ommalashtirish.

Bola MTMda egallagan eng yaxshi fazilatlarni oila sharoitida davom ettirib, oilada egallagan eng yaxshi fazilatlarni esa bolalar MTMsida qo'llansa istalgan ijobiy natijalarga erishish mumkin.

Tarbiyachilar oila tarbiyasiga doir tajribalaridagi ijobiy ishlarni ko'ribgina qolmay, balki uni qo'llab-quvvatlash va shu asosida ota-onalar e'tiborini bola tarbiyasida xali xal etilmagan vazifalarga qaratishlari lozim. YUqoridagi ishlarni rejalashtirish, tashkil etish va ularga raxbarlik qilishda tarbiyachi javobgar shaxs xisoblanadi.

Ota-onalar bilan ishlash bo'yicha yillik reja tuziladi. Bu reja pedagogik kengashda muxokama qilinadi. Rejada umumiy va guruxiy majlislar, ota-onalar uchun ochiq eshik kunlari, suhbat va maslaxatlar, otaliq tashkilotlarida ko'rgazmalar tashkil etish va konsertlar qo'yib berish, shuningdek bu tadbirlarni o'tkazish vaqtlari va unga ma'sul bo'lgan shaxslar belgilanadi.

Ota-onalar bilan olib boriladigan ishlarning mavzulari va mazmuni tarbiyachi metodistning rejasida va tarbiyachining kalendar rejasida aks etadi. Ota-onalar bilan ishlash bo'yicha juda ko'p ishlarni tarbiyachi – pedagog amalga oshiradi, chunki u bola tarbiyasida yuz berayotgan o'zgarishlarni xammadan ko'proq ko'radi va bolalar xayoti bilan yaqindan tanish bo'ladi. U ota-onalarga bolalar tarbiyasida nimalarga ko'proq e'tibor berish kerakligi, tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikasiya ishiga o'rgatishda, kun tartibini to'g'ri tashkil etish va boshqalar soxasida tavsiyalar berib boradi. Bolalar MTMsi va oila o'rtasida xamkorlik o'rnatishda tarbiyachi pedagoglar jamoasi va ota-onalar birgalikda faol ishtirok etishlari lozim. SHundagina bola tarbiyasida kutilgan

natijalarga erishish mumkin. Ota-onalar bilan olib boriladigan ishlarning mazmuni rang-barang bo'lib, unda ayrim masalalar birgalikda muxokama qilinishi taqozo etadi. Masalan: bolalarni tarbiyalashda oilaning roli, ota-onalarning vazifasi to'g'risidagi qonunlar, bolalarni maktabga tayyorlash xaqida; maktabgacha tarbiya muassasalarining yillik ish rejasi to'g'risida; ota-onalar jamoatchiligining ishi xaqidagi masalalar shular jumlasidandir. Bu masalalarni jamoa bo'lib muxokama qilish uchun ota-onalarning guruxi va umumiy majlislari, maslaxatlar, konferensiyalar, ota-onalar kechalari kabi ish shakllari jamoa ish shakllariga kiradi. Hozirgi zamon o'zbek oilalarida va bolalar ta'lim tarbiyasida ularning tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o'rgatishda tutgan o'rinlarini taxlil qilinadi, tegishli xulosa chiqariladi. Ma'ruza paytida bildirilgan fikrlar eslatiladi.

Mashg'ulotda jamiyatimizdagi xar bir ongli to'laqonli shaxs bolalarning tarbiyachisi ekanligi, shu sababli tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o'rgatishda tarbiya jarayonlarining barcha jabhalarida ishtirok etishga xaqli ekanliklari taxlil qilinadi. Bolalarni to'g'ri tarbiyalashda tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o'rgatishda tartibi mashg'ulot, o'yin, ko'ngil ochishlar, oilada bolalarga kitob, o'yinchoq olish va saqlash. Bolalar salomatligi uchun kurashish. Bolalarni qiziqish va extiyojlarini xisobga olish va unga e'tiborli bo'lish. eng yaxshi oila tarbiyasi tajribali.

Tarbiyachi mashg'ulotda bosh figura, bolalarda esa tarbiyachilarning topshiriqlarini, tushuntirishlarini, turli bolalarni applikatsiya ishiga o'rgatishda, yangiliklarini qabul qilish darajalari xar xil hohish-istaklari turlicha. Agar tarbiyachi faqat tushuntirish bilan ovora bo'lsa bola mustaqil fikr yuritish mushoxada qilish, huquqiy tushunchalarini shakllantirishda xulosa chiqarishdan yiroqda bo'ladi.

Mashg'ulotda bola asosiy xarakatlantiruvchi kuch, ya'ni o'rganish, mutola qilish, xulosa chiqaradigan bo'lishi kerak. Xar bir mashg'ulot uchun ta'limiy, tarbiyaviy va rivojlantiruvchi, applikatsiya ishiga o'rgatishda, ya'ni bir-biri bilan

uzviy aloqada bo'lgan uch yoqlama maqsadlar qo'yiladi. Bunga erishish uchun ham tarbiyachi, xam bola birgalikda xarakat qiladilar. Bu borada o'yin-mashg'ulot, sayr-mashg'ulot, ertak-mashg'ulot kabi jarayonlar katta ahamiyatga ega bo'ladi, maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda mustaqillik quyidagi omillar ta'sirida shakllanadi:

Maktabgacha tarbiya pedagogikasining ilmiy-nazariy asoslari va tarbiyaviy (jismoniy, huquqiy, aqliy, axloqiy, mehnat, estetik) jixatlari bo'yicha ko'pgina olimlari amaliyotchilar, pedagoglar o'z fikrlarini bayon etganlar.

II.bob. Bo'yicha xulosalari.

Xulosa qilib shuni aytish mumkinki, mashg'ulotda jamiyatimizdagi xar bir ongli to'laqonli shaxs bolalarning tarbiyachisi ekanligi, shu sababli tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o'rgatishda tarbiya jarayonlarining barcha jabhalarida ishtirok etishga xaqli ekanliklari taxlil qilinadi. Bolalarni to'g'ri tarbiyalashda tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o'rgatishda tartibi mashg'ulot, o'yin, ko'ngil ochishlar, oilada bolalarga kitob, o'yinchoq olish va saqlash. Bolalar salomatligi uchun kurashish. Bolalarni qiziqish va extiyojlarini xisobga olish va unga e'tiborli bo'lish. eng yaxshi oila tarbiyasi tajribali.

TAJRIBA - SINOV ISHLARI.

Biz bitiruv malakaviy ishini amaliyotga tadbiq etish maqsadida tajriba ishlarini o‘tkazdik. Tajriba ishini olib bordik. Tajriba ishiga tayyorgarlik bosqichi. Tajriba ishini o‘tkazish. Tajriba natijalarini tahlil qilish bosqichi.

Birinchi bosqich.

Tajriba ishining o‘tkazish uchun tayyorgarlik ko‘rdik, eng avvalo ishning tadqiqot ob’ektlarini tanlashdan boshladik. Namangan viloyati Norini tumanidagi №23 bolalar tayyorlov guruh bolalarni va qisqa muddatli guruh bolalarni tanlab olindim va guruhlarini o‘rganishdan boshladim. Tajriba ishi mobaynida, tayyorlov guruh bolalarni 25 ta tarbiyachisi Rahimova Lola oily malumotli ish etaji 13 yil, Qisqa muddatli guruh bolalari ham 25 ta tarbiyachisi Tojibayeva Robiya oily malumotli ish etaji 7 yil, guruhlarda bolalarni applikatsiya ishiga o‘rgatishga innovatsion yondashuvni tanlab olindim.

Tajriba ishlarini o‘tkazish jarayonida kuzatish, suxbat, eksperiment, tajriba-ilmiy tadqiqot usullaridan foydalandim. MTMlari tarbiyachilari mashg‘ulotlar orqali bolalarni applikatsiyaga o‘rgatishga innovatsion yondashuv yuzasidan tajriba ish faoliyatini o‘rganishdan boshladim. Maktabgacha ta’lim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga o‘rgatishga innovatsion yondashuv to‘g‘risidaga tashvurlarini aniqlash. Tarbiyachilarini va bolalarning bilimlarni aniqlash, vazifalarini to‘g‘ri bajarishini kuzatish.

1. Maktabgacha ta’lim muassasalarida bolalarni applikatsiya ishiga o‘rgatishga innovatsion yondashuvga o‘rgatish va aniqlash uchun suhbatlashish.

2. Suhbat savollarining ishlab chiqish.

3. Tarbiyachilarining ish rejasida mashg‘ulotlar orqali bolalarni applikatsiya mashg‘ulotlariga o‘rgatish tushunchalarni shakllantirish; tadbirlar orqali pedagogik asoslarini, guruhlar mashg‘ulotlarni, ish faoliyatini qanday rejalashtirganligini analiz qilishdan iborat.

Ikkala - tayyorlov guruh bolalarni va qisqa muddatli guruh bolalarni MTMni tarbiyachilari mashg'ulotlar orqali bolalarni applikatsiya mashg'ulotlarini shakllantirishlarini o'rgandim, ularning o'zlashtirish ko'rsatkichlari o'rtacha 60%ni tashkil etadi.

Maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyachilarni mashg'ulotlar orqali tayyorlov guruh bolalarni va qisqa muddatli guruh bolalarni applikatsiya mashg'ulotiga o'rganishda, maktabgacha ta'lim bo'yicha muhim hujjatlarni bilishi va uni hayyotga tatbiq etishi, tashkilotchilik va nazorat qilish vazifalarini bajarish; bolalarni applikatsiya mashg'ulotiga o'rgatishga innovatsion yondashuvni tushunchalarni shakllantirish ishlarga rahbarlik qilishini nazorat qilish, gruppada bolalarini maqsadli tekshirish;

Vazifalar:

1. Mashg'ulotlar orqali maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni applikatsiya mashg'ulotiga o'rgatishda, tanishtirishda dastur mazmuni.

2. Mashg'ulotlar orqali maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni applikatsiya ishiga o'rgatishga innovatsion yondashuvning o'rganishda tadbirlarda pedagogik jihatdan tarbiyalashning yangi metod va usullarning ishlab chiqish.

3. Maktabgacha ta'lim muassasalaridagi bolalarni applikatsiya mashg'ulotlariga o'rgatishga shakllantirishda tarbiyachining ishi, yillik rejadagi tadbirlarni pedagogik jihatdan tarbiyalashda, mashg'ulotlardan foydalanish yo'llarini tahlil qilish.

Tajriba -sinov ishlarining rasmiylashtirishda bolalarni applikatsiya mashg'ulotiga o'rgatishda mashg'ulotlar orqali shakllantirishda tarbiyachi ishini kuzatish, gurux tarbiyachilari, bolalari bilan so'rovnomalar o'tkazish, ma'lumotlarning statistik tahlil qilish usulidan foydalanildi. Tajriba ishlarining birinchi bosqichida suhbat usulidan foydalandik. Tajriba natijalarining yakunlashda mashg'ulotlar orqali maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni applikatsiya mashg'ulotiga o'rgatishga oid bilimlari darajasining aniqlash mezoni sifatida, ularning Davlat ta'lim standartlarini bajarishda idrok etish,

fikrlash, tahlil qilish, jamlash va xulosa chiqarish orqali tarbiyachining ish faoliyatining baholandi. Mashg‘ulotlar orqali maktabgacha ta’lim yoshidagi tayyorlov guruh bolalarni va qisqa muddatli guruh bolalarni applikasiya mashg‘ulotiga o‘rgatishga oid bilim, ko‘nikma va malakalarning o‘zlashtirilganlik darajasini aniqlash maqsadida, tajriba sinov ishlaridan olingan natijalarni kuzatish va MTM tarbiyachilaridan so‘rovnomalar olish ,turli topshiriqlar orqali taxlil qilindi. Bu ma’lumotlardan ko‘rinadiki, mashg‘ulotlar orqali maktabgacha ta’lim yoshidagi bolalarni applikasiya ishiga o‘rganishlarini kuzatish, tayyorlov gurux bolalari bilan so‘rovnomalar o‘tkazish, aniqlash haqidaular umumiy tushunchaga ega ekanlar, tarbiyachilari bilan ham so‘rovnomalar o‘tkazdim.

TAJRIBADAN OLDINGI NATIJA.

№6 bog‘cha tayyorlov
guruh bolalari 25 ta

№6 bog‘cha qisqa muddatli
guruh bolalari 25 ta

Tajriba guruh	Nazorat guruh
a`lo – 5 ta 27%	a`lo– 4 ta 21%
yaxshi– 10 ta 40%	yaxshi 11 ta 45%
o`rta– 8 ta 27 %	o`rta – 8a 27%
past – 2 ta 6%	past – 2 ta 7%
Jami № 6 bog‘cha 25ta	Jami bog‘cha 25ta

Shunday qilib ushbu natijalardan tayyorlov gurux bolalari bilimlarini ko‘rsatkichlarini bilib oldim. Ushbu natijalarni olgandan so‘ng MTMdagi tarbiyachilarning bilimlari xaqida ma’lumotga ega bo‘ldik.

So‘ngra ikkinchi bosqichga o‘tdik. Mashg‘ulotlar orqali maktabgacha ta’lim yoshidagi bolalarni applikasiya ishini o‘rganishlarini shakllantirishga harakat qildik.

Rivojlantiruvchi bosqich maqsad va vazifalar. Bitiruv malakaviy ishida mashg‘ulotlar orqali maktabgacha ta’lim yoshidagi bolalarni applikasiya ishini

o'rganishda MTMda olib borilgan tadbirlar samaradorligini oshirish, yangi ish metodlarini orqali tarbiyachilarni kasbiy layoqatlarining shakllantirish tarbiyachilik vazifalariga bo'lgan qiziqishlarini oshirish. Tajriba – sinov ishlarida bolalarni applikatsiya ishiga o'rganishda tarbiyachilar olib borgan ish metodlari, tadbirlarni ishlanmalarini taqdim etdik. MTMdagi ishlarni reja asosida bajara boshladim. Shunday qilib biz MTMda bolalarni applikatsiya ishiga o'rganishda tarbiyachilarini ish vazifalarini aniqlash haqida tajriba – sinov olib borishni boshladik. Buning uchun reja tuzib chiqdim, qiladigan ishlarimizni belgilab oldim. Ish rejani ishlab chiqdim, shu reja asosida mukammal ish olib borishga xarakter qildim. MTMdagi ishlarni reja asosida bajara boshladim. Avval tarbiyachilar bilan yaqindan tanishib, ish faoliyatini o'rgandim va saraladim. Shular asosida mashg'ulotlar orqali maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni applikatsiya ishiga o'rganishda tarbiyachilarni vazifalarini bolalarga ta'lim – tarbiya berishning sifat uchun javobgarligi, maktabgacha tarbiya tizimini yanada takomillashtirish bo'yicha takliflarni ishlab chiqarish va uni O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining muhokamasiga qo'ymoq, maktabgacha tarbiyani rivojlantirish bo'yicha istiqbol rejalarini o'rgandim. Maktabgacha tarbiya bo'yicha metodik ishlarni tashkil qilishning vazifalari, mazmuni va shakli. respublika, viloyat, shahar, nohiya uslubiyot xonalari tegishli halq ta'limi bo'limlarining metodik bazasi. Mashg'ulotlar orqali maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarni applikatsiya ishiga o' oshirish bo'yicha tadbirlar: lektoriy, radio, televidenie orqali eshittirishlar, anjuman, ota-onlar universitetlari va boshqalar. Bugungi ta'limning asosiy shartlaridan biri ham bolalarni applikatsiya ishiga o'rganishda MTM bolalarni barkamol qilib tarbiyalashdan iboratdir. Dunyo bo'ylab ta'lim jarayoniga e'tibor juda kuchayib bormoqda. Biz ularni to'g'ri tushungan holda, zamon talablariga mos ishlash ko'nikmalarini o'stirishga doim diqqatni qaratishimiz kerak bo'ladi. Tajriba – sinov ishlarini yangi pedagogik texnologiyalar asosida kasbiy layoqatiga oid mavzular bo'yicha ish metodlarini va tadbirlarni olib borish bo'yicha savollar bilan tayyorlov gurux bolalariga va

tarbiyachilarga murojat qildim. Tarbiyachining rejaları asosida ish metodlaridan foydalanib, guruxlardagi mashg‘ulotlar orqali maktabgacha ta‘lim yoshidagi bolalarni applikatsiya ishiga o‘rganishda yangi pedagogik texnologiyalar asosida olib borilishini, bolalar bilan trening o‘yinlar, tadbirlarni tashkil qildim. MTM bolalarni tadbirda aktiv ishtirok etishini talab qildim, tayyorgarlik darajasini aniqladim va mashg‘ulotlar orqali maktabgacha ta‘lim yoshidagi bolalarda MTMda bayram ertaligini tashkil qildim.

Shunday qilib biz MTM tarbiyachilarini mashg‘ulotlar orqali bolalarda applikatsiya ishiga o‘rganishda vazifalarini aniqlash haqida tajriba – sinov olib borishni boshladik. Bugungi ta‘limning asosiy shartlaridan biri ham MTM bolalarni barkamol qilib tarbiyalashdan iboratdir. Dunyo bo‘ylab ta‘lim jarayoniga e‘tibor juda kuchayib bormoqda. Biz ularni to‘g‘ri tushungan holda, zamon talablariga mos ishlash ko‘nikmalarini o‘stirishga doim diqqatni qaratishimiz kerak bo‘ladi. Tajriba – sinov ishlarini yangi pedagogik texnologiyalar asosida kasbiy layoqatiga oid mavzular bo‘yicha ish metodlarini, tayyorlov gurux bolalari bilan so‘rovnomalar o‘tkazish va tadbirlarni olib borish bo‘yicha savollar bilan tayyorlov gurux bolalariga murojat qildim.

MTM tarbiyachilari bolalarni mashg‘ulotlar orqali applikatsiyaga o‘rgatishga innovatsion yondashuvga o‘rganishda ish vazifalarini aniqlash haqida Savollar:

1. Kim applikatsiya haqida gapirib beradi?
- 2 Kim applikatsiyadan gullar yasagan gapirib bering?
- 3 Rangli qog‘ozdan applikatsiya yasashni bilasanmi?
4. O‘simlik urug‘idan applikatsiya haqida ga‘irib bering?
- 5 O‘simlik bargidan applikatsiya yasash haqida ga‘irib bering?
6. Somondan applikatsiyasi haqida ayting?
7. Tuxum po‘chog‘idan nimalar yasash bilasiz?
- 8 Dur donachalaridan applikatsiya nimalar yasash bilasiz?
9. Jun iplarning qoldiqlaridan applikatsiy e‘tibor beriladi?

10 Mevalarning danaklaridan applikasiya nima uchun o'rgatish kerak?

MTM tarbiyachilarini mashg'ulotlar orqali applikasiya ishini o'rganishda ish vazifalarini aniqlash haqida ijodkorlik qobiliyatlarini rivojlantirishni tadbiriy masalalari amalga oshirishda tashkilotchilik va bu boradagi dasturlarni ishlab chiqishga oid mulohazalarimizni xulosalab, bu jarayonni barcha ishtirokchilari uchun muxim bo'lgan qo'yidagi jihatlarini takidlab o'tmoqchiman.

Maktabgacha ta'lim muassasalaridagi bolalarda applikasiya ishini tarbiyachining ishini o'rganishda yaxshi tashkil qilingan MTMning guruxini ishlarini raxbarlantirildi. Bulardan tashqari, "Kim applikasiyadan gullar yasagan?" Kichik ma'ruza « Onajonlar bayramiga applikasiyadan gullar yasash? », Aqliy hujum. « Mening vatanim, mening uydam? » Slayd shou " Bog'chamiz bog'i ", Bahs munozara. " Mening oilam " kabi o'tkazilgan tadbirlarni ahamiyati katta ekanligi sababli qilingan nazorat ishlari bilan solishtirilganda tajriba – sinov ishlarida natija yuqori ekanligini kuzatishimiz mumkin.

Quyidagi "Bizning bayrog'imiz" faoliyati haqidagi mujassam mashg'ulot bayonini keltirdik.

Maqsad: bolalarni applikasiya mashg'ulotiga o'rgatishda innovatsion yondashuvdan foydalanib narsalar yasaga o'rgatish, applikasiya mashg'ulotiga o'rgatishda bilishga o'rgatish .

jihozlar: .

" Bizning bayrog'imiz " qo'llanadigan usul: ko'rsatish, tushuntirish, savol –javob.

Mashg'ulotning borishi:

" Bizning bayrog'imiz " applikasiya mashg'ulotiga o'rgatishda innovatsion yondashuvda, vatanimiz bayrog'ni applikasiya mashg'ulotida o'rgatish .

Maqsadlari:

Bolalarda applikasiya mashg'ulotida vatanimiz bayrog'ni yasaga o'rgatish, applikasiya mashg'ulotida bilib oladilar, haqida malumotga ega bo'ladi.

Kerakli materiallar:

Proyektor, Ekran, Kompyuter, A4 formatdagi qog'ozlar , Flipchart, Marker, applikasiya mashg'ulotida narsalar yasaga o'rgatish

Mashg'ulot tartibi:

1 “Bir-ikki-uch” o'yini (10 daqiqa)

Trener ishtirokchilarni “bir-ikki-uch” sanoq bo'yicha birma bir davra bo'ylab sanatadi. Ishtirokchilar ketma ketlikda sanab o'tganlaridan so'ng trener o'yin qoidalarini murakkablashtiradi, yani “bir” sanoq o'rniga ishtirokchilar o'tiradilar “ikki” sanoq o'rniga sakraydilar “uch” sanoq o'rniga chapak choladilar. Ushbu o'yin diqqatni jamlashga, sherigiga va vazifaga urg'u berishga o'tadi.

2. Aqliy xujum «Mening vatanim, mening uyчам?» applikasiya mashg'ulotida nima uchun o'rgatish kerak?(10 daqiqa)

Trener ishtirokchilarga ushbu savol bilan murojaat etadi va ular fikr almashadi.

3. Kichik maruza. « Onajonlar bayramiga applikasiyadan gullar yasash ?» (10 daqiqa)

Trener ushbu mavzu bo'yicha ishtirokchilarga kichik maruza qiladi. Bunda u ilovadagi trener uchun malumotdan foydalanadi. Ishtirokchilar tomonidan qo'shimchalar bo'lsa birgalikda muxokama qiladi. Bolalarga applikasiya mashg'kotida “Onajonlar bayramiga applikasiyadan gullar yasash” yasaga o'rgatish.

4.Slaydshou. ”Bog'chamiz bog'i”,(15 daqiqa.)Trener ishtirokchilarga slaydlar orqali”Bog'chamiz bog'i” haqida malumot beradi. Bunda u ilovadagi trener uchun malumotdan foydalanadi.

5. Baxs munozara. .”Mening oilam”(15 daqiqa)

Trener ishmtirokchilar bilan ushbu mavzu yuzasidan baxs munozara olib boradi va barcha ishtirokchilarni ushbu jarayonga jalb etadi. Bunda u ilovadagi trener uchun malumotdan foydalanadi

”Mening bog’cham” mavzusida Slaydshou (20 daqiqa) Trener ishtirokchilarga slaydlar orqali bolalarga bog’cha haqida ma’lumot beradi. Shu o’rinda ishtirokchilar bilan ”Mening bog’cham” haqida baxs munozara olib boradi. Shu materialning qog’ozdagi tarqatmasi ishtirokchilarga faoliyat yakunida taqdim etiladi.

7. Xulosa. (10 daqiqa)

Trener ushbu mashg’ulotga yakun yasagan holda ishtirokchilarning **”Mening bog’cham”** haqidagi olgan malumotlarni so’raydi. Mavhum tushunchalarga aniqlik kiritishda yordam beradi. Trener uchun ma’lumot

”Mening bog’cham”, Bola to’g’risidagi eng universal bilim xisoblanadi

Kasallikning oldini olish mumkin bo’lgan joylarda hali ham juda ko’p bolalar turli xastaliklardan nobud bo’lmoqdalar, qorin to’yib ovqat yeyishlik muammoligicha qolmoqda, toza ichimlik suvi mavjudligining o’zi ko’p joylarda afsuski mol ko’lchilik ko’rsatkichi xisoblanadi.

Maqsad va vazifalar kuzatuv va rivojlantiruvchi bosqichlarda natijalarni solishtirma – analiz qilish, ularni jadvalda aks etirish.

SHundan so’ng tajriba sinov ishlarini olib bordim.

Maktabgacha ta’lim muassasalarida bolalarni applikasiya mashg’ulotiga o’rgatishda innovatsion yondashuvdan foydalanib narsalar yasaga o’rgatish, applikasiya mashg’ulotiga o’rgatishda bilishga o’rgatish, zamonaviy usullar hamda ilg’or tajribalarga tayangan holda to’g’ri qo’llay olishlariga o’rgatish uchun xatolar ustida ishlash daqiqalari o’tkazildi. Maktabgacha ta’lim muassasalarida bolalarni applikasiya mashg’ulotiga o’rgatishda innovatsion yondashuvdan foydalanib narsalar yasaga o’rgatish, applikasiya mashg’ulotiga o’rgatishda , yana nazorat ishlari o’tkazilib taxlil qilindi. Ushbu nazoratlar natijalari quyidagicha bo’ldi.

Tajriba –sinov ishlari ilmiy –pedagogik tadqiqotlarni ajralmas qismi bo’lib, u sohaga oid qanday izlanishlar , natijalarini haqqoniyligi, amaliy ahamiyati hamda tatbiqiyliigi, tasdiqlashning bosh mezoni hisoblanadi.

Tadqiqotchi va amaliyotchi pedagoglar aniq ta'limiy muammolar echimiga bag'ishlangan tajriba -sinov ishlari o'z pedagogik va metodik mavqiyini oshirish, qo'llanilayotgan pedagogik innovatsiyalar tasdig'ini topish, ta'limda sifat o'zgarishini yasashga intiladi. Tadqiqot predmeti doirasida maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni applikatsiya mashg'ulotiga o'rgatishda innovatsion yondashuvdan foydalanib narsalar yasaga o'rgatish, applikatsiya mashg'ulotiga o'rgatishda, tarbiyachi vazifalarini mazmuniga ko'ra, ijodkorlik faoliyati turlarini tanlash mezonlari kategoriyalari, tarbiyachini rejalari asosida ish metodlarini foydalanib, guruxlardagi mashg'ulotlarni yangi pedagogik texnologiyalar asosida olib borilishini, tarbiyachilar bilan trening o'yinlar, bulardan tashqari, "Kim applikatsiyadan gullar yasagan?" Kichik ma'ruza « Onajonlar bayramiga applikatsiyadan gullar yasash? », Aqliy hujum. « Mening vatanim, mening uyham? » Slayd shou " Bog'chamiz bog'i ", Bahs munozara. "

Mening oilam" kabi o'tkazilgan tadbirlarni ahamiyati katta ekanligi sababli qilingan nazorat ishlari bilan solishtirilganda tajriba – sinov ishlarida natija yuqori ekanligini kuzatishimiz mumkin .

III-bosqich. Solishtirma taxlil.

Maqsad va vazifalar kuzatuv va rivojlantiruvchi bosqichlarda natijalarni solishtirma – analiz qilish, ularni jadvalda aks etirish. Shundan so'ng tajriba sinov ishlarini olib bordim. Maktabgacha ta'lim muassasining tayyorlov guruh bolalarni va qisqa muddatli guruh bolalarni qurish-yasashga o'rgatishda interfaol metodlaridan foydalanishni o'rganishning zamonaviy usullar hamda ilg'or tajribalarga tayangan holda to'g'ri qo'llay olishlariga o'rgatish uchun xatolar ustida ishlash daqiqalari o'tkazildi. Maktabgacha ta'lim muassasining tayyorlov guruh bolalari va qisqa muddatli guruh bolalarni qurish-yasashga o'rgatishda interfaol metodlaridan foydalanishni so'ng tajriba ishlari natijalarini aniqlash maqsadida yana nazorat ishlari o'tkazilib taxlil qilindi. Ushbu nazoratlar natijalari quyidagicha bo'ldi.

TAJRIBADAN KEYINGI NATIJA

№23 bog'cha tayyorlov

guruh bolalari 25 ta

25 tasi

№23 bog'cha qisqa muddatli

guruh bolalari 25 ta

Tajriba guruh	Nazorat guruh
a`lo– 10 ta 37%	a`lo– 9ta 31%
yaxshi – 13 ta 50%	yaxshi – 11 ta 48%
o`rta – 2 ta 11 %	o`rta– 3 ta 14%
past– 0 ta 0%	past – 2a 7%
Jami 25ta	Jami 25ta

Tajriba –sinov ishlari ilmiy –pedagogik tadqiqotlarni ajralmas qismi bo'lib, u sohaga oid qanday izlanishlar , natijalarini haqqoniyligi, amaliy ahamiyati hamda tatbiqiyliigi, tasdiqlashning bosh mezonini hisoblanadi. Maktabgacha ta`lim muassasining tayyorlov guruh bolalarni va qisqa muddatli guruh bolalarni applikasiya mashg'ulotiga o'rgatishga oid bilimlarini o'rgatishda foydalanishni bag'ishlangan tajriba -sinov ishlari o'z pedagogik va metodik mavqiyini oshirish, qo'llanilayotgan pedagogik innovatsiyalar tasdig'ini topish, ta`limda sifat o'zgarishini yasashga intiladi. Tadqiqot predmeti doirasida maktabgacha ta`lim muassasining tayyorlov guruh bolalarni va qisqa muddatli guruh bolalarni applikasiya mashg'ulotiga o'rgatish, ijodkorlik faoliyati turlarini tanlash mezonlari kategoriyalari, rejalari asosida ish metodlarini foydalanib, guruxlardagi mashg'ulotlarni yangi pedagogik texnologiyalar asosida olib borilishini, tarbiyachilar bilan trening o'yinlar, tashkil qilish kabilarni moxiyatini aniqlanadi. Bog'cha tarbiyachilarini mashg'ulotlar orqali tayyorlov guruh bolalarni va qisqa muddatli guruh bolalarni applikasiya mashg'ulotiga o'rgatishga oid bilim, ish vazifalarini aniqlash haqida ijodkorlik qobiliyatlarini

rivojlantirishni tadbqiqiy masalalari amalga oshirishda tashkilotchilik va bu boradagi dasturlarni ishlab chiqishga oid mulohazalarimizni xulosalab, bu jarayonni barcha ishtirokchilari uchun muxim bo'lgan qo'yidagi jihatlarini takidlab o'tmoqchiman. Maktabgacha ta'lim muassasalaridagi tayyorlov guruh bolalarni va qisqa muddatli guruh bolalarni applikatsiya mashg'ulotiga o'rgatishga oid bilim tarbiyachining ishi o'rganishda yaxshi tashkil qilingan bog'chaning guruxini ishlarini raxbarlantirildi. Bulardan tashqari, "Minora quramiz" Kichik ma'ruza « Bolalarga o'z uylarini qurish -yasashga mashg'ulotida o'rgatish lozim?», Aqliy hujum. « Mazaykadan minora yasay olasanmi ?» Slayd shou "Bolalarni qurish -yasash haqidagi bilimlari", Bahs munozara. "Men qurubchi bo'laman" kabi o'tkazilgan tadbirlarni ahamiyati katta ekanligi sababli qilingan nazorat ishlari bilan solishtirilganda tajriba – sinov ishlarida natija yuqori ekanligini kuzatishimiz mumkin.

Tadqiqot predmeti doirasida maktabgacha ta'lim muassasalari o'rganishda, tarbiyachi vazifalarini mazmuniga ko'ra, ijodkorlik faoliyati turlarini tanlash mezonlari kategoriyalari, tarbiyachini rejalari asosida ish metodlarini foydalanib, guruxlardagi mashg'ulotlarni yangi pedagogik texnologiyalar asosida olib borilishini, tarbiyachilar bilan trening o'yinlar tashkil qilish kabilarni moxiyatini aniqladim.

XULOSALAR.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarni applikatsiya mashg'ulotiga o'rgatishda innovatsion yondashuvdan foydalanib narsalar yasaga o'rgatishda tarbiyachining ishida zamonaviy usullar hamda ilg'or tajribalarga tayangan holda to'g'ri qo'llay olishlariga o'rgatishlari ari. Maktabgacha ta'lim muassasasida bolalarda applikatsiya mashg'ulotiga o'rgatishda innovatsion yondashuvdan foydalanib narsalar yasaga o'rgatishda tarbiyachisi faoliyati murakkab, tarbiyachining ishi esa ko'p qiralidir. Tarbiyachi –davlat muassasasining xodimi sifatida mustaqil davlatimizning hozirgi bosqichida ichki va tashki siyosatini bilishi xamda bolalarni applikatsiya mashg'ulotiga o'rgatishda innovatsion yondashuvdan foydalanib narsalar yasaga o'rgatish tarbiyachilik faoliyatida unga amal qilishi, ayni paytda chuqur ma'limotli mutaxassis bo'lishi, tarbiya jarayonini yaxshi bilishi kerak. O'z vazifasini sevgan, sidqidildan mehnat qiluvchi, moxir pedagog, ishbilarmon, xar tamonlama etuk tarbiyachi sifatida,MTMda mustaxkam intizom o'rnatilganligi, bolalarni applikatsiya mashg'ulotiga o'rgatishda innovatsion yondashuvdan foydalanib narsalar yasaga o'rgatishda tarbiyachilar orasida o'zaro ahillik, poklik, mexr – muxabbat jamoaga muvafaqiyat keltirishi enagalarni va xodimlarni xarakteri, hayoti hamda ish faoliyati, uy sharoitini yaqindan o'rganib, ularga doimo yordam berishi va barcha tarbiyachilarni samarali mehnat qilishiga yo'naltira olishi bilan hurmat qozonishidir.Tarbiyachi «Maktabgacha tarbiya nizomida» ko'rsatilganidek o'quv yili boshida xar bir ota- onalar bilan yakama – yakka o'tirib, doimiy yoki muayyan bir muddatda «Bitim» tuzib olishi va ishni shu asosida tashkil etishi kerak.M.T.Msidagi tarbiyaviy ishlar yangi dastur-«O'zbekiston maktabgacha ta'lim konsepsiyasi» asosida olib borilishi kerak. Ta'lim – tarbiya bola uchun maxsus uyushtirilgan faoliyat tarzida emas, o'yin, mehnat bolaning faolligi va erkinligi tarzida olib borish kerakdir. Tariximiz, madaniy merosimizdan foydalanish, an'anaviy bayramlar va qadriyatlarimizni bolalar ongiga va qalbiga etkazish vazifamizdir. Bolalar kamolotida ma'naviy – axloqiy, aqliy va estetik

tarbiya muxim rol o'ynaydi. MTMda mujassam mashg'ulot o'tishga katta e'tibor berilgan, bolalarni applikatsiya mashg'ulotiga o'rgatishda innovatsion yondashuvdan foydalanib narsalar yasaga o'rgatishda tarbiyachilar mashg'ulotlarni noan'anaviy, milliy tarzda sistemali olib borishlari kerak. M.T.Mni tarbiyachilari «Ta'lim to'g'risi»dagi qonun, «Maktabgacha ta'lim to'g'risidagi muvaqqat Nizom», «Maktabgacha ta'lim konsepsiyasi» talablari asosida tadbirlar tuzib olishi kerak. Bu erda tarbiyachilar bilan trening o'yinlar, bulardan tashqari, “Kim applikatsiyadan gullar yasagan?”Kichik ma'ruza « Onajonlar bayramiga applikatsiyadan gullar yasash ?»,Aqliy hujum. «Mening vatanim, mening uycham?» Slayd shou”Bog'chamiz bog'i”,Bahs munozara.”Mening oilam”kabi o'tkazilgan tadbirlarni ahamiyati katta ekanligi sababli qilingan nazorat ishlari bilan solishtirilganda tajriba – sinov ishlarida natija yuqori ekanligini kuzatishimiz mumkin, bu tarbiyachilarni tinmay izlanishlar qilinishiga undaydi. Biz tajriba-sinov mashg'ulotlarini olib borish jarayonida shunga amin bo'ldikki,m.t.mlarida ota- onalar bilan ishlash yaxshi yo'lga qo'yilishi «Ochiq eshiklar kuni» tashrif buyurgan ota – onalar o'z farzandlarini olayotgan bilimlarini, tasviriy faoliyatlari bilan tanishib, bolalari ishochli qo'llarda ekanligiga xursand bo'ladilar. M.T.Mda o'tkaziladigan ertaliklar, ko'ngil ochar o'yinlar, o'yin –mashg'ulotlar, turli xildagi milliy o'yinlarga ota-onalar va jamoalarni taklif etish. Ular bizga yaqindan yordam berib, bolalarimizga she'r yodlashlariga, rollar ijro etishga ,niqoblaru milliy ko'rpachalar tikish, o'yinchoqlar yasash, syujetli obrazlar yaratish, o'yin maydonchalarini bezatishda yaqindan yordam berib kelmoqdalar. O'yinlar bolalarni chiniqtiradi, sog'lom, baquvvat qiladi,kuchiga kuch, aqliga –aql qo'shadi, irodalarini mustaxkamlaydi. Bolalar o'yin orqali intizomli o'ziga va o'rtoqlariga nisbatan talabchan bo'lishni o'rganadi.

TAVSIYALAR.

1. Har bir maktabgacha ta'lim muassasalari bolalarni applikasiya mashg'ulotiga o'rgatishda innovatsion yondashuvdan foydalanib narsalar yasaga o'rgatish, tarbiyachining ishida zamonaviy usullar hamda ilg'or tajribalarga tayangan holda to'g'ri qo'llay olishlari va o'z ishini chuqur bilish kerak.
2. Tarbiyachi bolalarni applikasiya mashg'ulotiga o'rgatishda innovatsion yondashuvdan foydalanib narsalar yasaga o'rgatish, tajribalarga tayangan holda to'g'ri qo'llay olishlariga ruxiyati, harakter xususiyatlari bilan yaqindan tanishgan bo'lishi lozim.
3. Maktabgacha ta'lim muassasalari tarbiyachisi MTM bolalarining tarbiyalashda bolalarni applikasiya mashg'ulotiga o'rgatishda innovatsion yondashuvdan foydalanib narsalar yasaga o'rgatish, yangi pedgogik texnologiyadan unumli foydalanish lozim.
4. Mavzu yuzasidan har xil ko'rgazmali quollar, tarqatmali materiallar, krassvordlar, rebuslar, skanvordlar, test savollari tayyorlay bilishlari lozim bo'ladi.
5. Mashg'ulotlar jarayonida bolalarni applikasiya mashg'ulotiga o'rgatishda innovatsion yondashuvdan foydalanib narsalar yasaga o'rgatish, tarbiyachining ishida zamonaviy usullar hamda ilg'or tajribalarga tayangan holda to'g'ri qo'llay olishlarini tashkil etishi kerak.
6. Bolalarni guruxlarda ishlashga yo'naltirish, ularni mazkur mavzular bo'yicha o'z fikrini tortinmay, erkin va mustaqil bayon etishga, mushoxada yuritishga yo'naltirish lozim. Agar tarbiyachilar shuni ta'kidlab o'tganlarimiz asosida mashg'ulotni tashkil etib olib borsalar tarbiyachilar bolalarni applikasiya mashg'ulotiga o'rgatishda innovatsion yondashuvdan foydalanib narsalar yasaga o'rgatishda bilim darajalarining kengayishiga, ularni bu mavzuga befarq bo'lmasligiga, bemalol o'zlarining shu mavzu bo'yicha erkin va mustaqil mushoxada yurita olishlariga erishishga sabab bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROYXATI

1. Ijtimoiy-siyosiy adabiyotlar.

1. Ўзбекистон республикасини янада ривожлантириш бўйича ҳаракатлар стратегияси тўғрисида (Ўзбекистон республикаси қонун ҳужжатлари тўплами, 2017 й., 6-сон, 70-модда, 20-сон, 354-модда).
2. "Kadrlar tayyorlashning milliy dasturi", Т. "O'zbekiston", 1997yil
3. Билимдон (қисқа муддатли гуруҳлар учун дастур.)Тошкент -2017й
- 4.Болажон” таянч дастури. – Т.: А.Авлоний номидаги ХТХМОҚТМИ, 2010.
- 5.Мақтабгача yoshdagi bolalar ta`lim-tarbiyasiga qo`yiladigan davlat talablari / Tuz.: M.Rasulova va b. – Т.: О`z PFITI, 2000.
- 6.О`zbekiston Respublikasining “Мақтабгача ta`lim Консепсияси”. Toshkent 2008.
7. “Болажон таянч дастури (Takomilastirilgan “Мақтабгача yoshdagi bolalarning rivojlanishiga qo`yiladigan Davlat talablari”asosida ishlab chiqilgan Toshkent, 2010y
- 8.“Uchinchi mingyillikning bolasi.” tayan ch dasturi va o`quv qo`llanmasi Tuzuvchilar: M.SH.Rasuleva,S.S.Mirdjalilova va boshqalar. Ma`rifat- madadkor nash.Toshkent,2000.
- .Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga 9.quramiz. Toshkent, “O`zbekiston”, 2017 yil, 488 bet.
- 10.Mirziyoev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O`zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz.Toshkent, “O`zbekiston”, 2016 yil, 56 bet.
- 11.Mirziyoev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta`minlash- yurt taraqqiyoti va xalq faravonligining garovi.Toshkent, “O`zbekiston”, 2017 yil, 48 bet.
- 12.Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy taxlil, qat`iy tartib intizom va shaxsiy javobgarlik - har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo`lishi kerak.Toshkent, “O`zbekiston”, 2017 yil, 104 bet
13. “Xalq bilan muloqot va inson manfaatlarini yili”da amalga oshirishga oid Davlat dasturi.

144. “Bosh maqsadimiz – mavjud qiyinchiliklarga qaramasdan, olib borayotgan islohotlarni, iqtisodiyotimizda tarkibiy o‘zgarishlarni izchil davom ettirish, xususiy mulkchilik, kichik biznes va tadbirkorlikka yanada keng yo‘l ochib berish hisobidan oldinga yurishdir”. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti 15.I.A.Karimovning mamlakatimizni 2015 yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirish yakunlari va 2016 yilga mo‘ljallangan iqtisodiy dasturning eng muhim ustuvor yo‘nalishlariga bag‘ishlangan Vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma‘ruzasi. Namangan haqiqati. №5 (19210), 2016 y. 16 yanvar.

16.Karimov I.A. Yuksak ma‘naviyat – yengilmas kuch.- T.: O‘zbekiston 2008

17.Karimov.I.A. Asosiy vazifamiz - Vatanimiz taraqqiyoti va xalqimiz farovonligini yanada yuksaltirishdir. 29 yanvar,2010y.)- T.: O`zbekiston, 2010.

2.Ilmiiy-uslubiy adabiyotlar:

1 T a‘lim taraqqiyoti. O‘zbekiston Respublikasi Xalq ta‘limi vazirligining axborotnomasi. 7 – maxsus son T., Sharq, 1999

2. Maktabgacha tarbiya pedagogikasi / V.I.Loginova, P.G.Samorukovalar taxriri ostida. – T.: “O‘qituvchi”, 1991.

3.Мактабгача таълим педагогикаси / О.У.Хасанбоева ва б. –Т.: “Илм зиёси”,

4.Otavalieva U. Bola tarbiyasida bog‘cha va oila hamkorligi
http://imp.rudn.ru/psychology/pedagogical_psychology/13.html.53.

5. Florian Geyer. The Educational System in Belgium CEPS Special Report/September.ISBN 978-92-9079-921-4 Available for free downloading from the CEPS website <http://www.ceps.eu>)© CEPS, 2009. .

6.SHaxsga yo‘naltirilgan metodik xizmat. I.Zokirov. I. Mannopova.Toshkent - 2015y.

7. M.SH. Nurmatova ,SH.T. Xasanovanning “Rasm, buyum yasash va bolalami tasviriy faoliyatga o‘rgatish metodikasi”,Musiqa nashiyoti, Toshkent - 2012y

8.R.Mavlonova, M.Satbayevalarning ”O‘quv ustahonada amaliy mashg‘ulot”va boshqa manbalarda keng yoritib berilgan. Toshkent -2010y

9.Г.Жалолова.«Болаларнинг мактабгача таълимга тайёрлашда ноанъанавий ўйинлардан фойдаланиш (оила шароитида)» Тошкент-2000й.

10. В.Б.Косминская, Е.И.Васильева, Р.Г.Казакова и др. Теория и методика изобразительной деятельности в детском саду. М.: Академия.1995 г.

11.Abdulla Avloniy “Turkiy guliston yoxud axloq” Toshkent. O`quvchi 2003 yil 160 bet

12.Jumabaeva.D. Sofoxujaeva.F. TursunovaN. «Talabanning ijodiy fikrlarining rivojlantirish» Andijon 2002 yil 102 bet

13.A.N.Farobiy.”Fozil odamlar shahri” Toshkent. O`quvchi 2009 yil 160 bet

14. A.Navoiy. “Mahbubul-qulub” ” Toshkent. O`quvchi 2017 yil 130 b

Мaktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo`yiladigan Davlat talablari.

Toshkent – 2008

15.“Agar bolam sog`lom bo`lsin desangiz“D. SHaripova va boshqalar (Ota-onalarga maktabgacha yoshdagi bolalarning gigienik tarbiyasi haqida) Metodik qo`llanma. T.2006.

16.Сакулина Н.П. Рисунок, аппликация, работа с глиной в детском саду. М.: Просвещение. 1993.

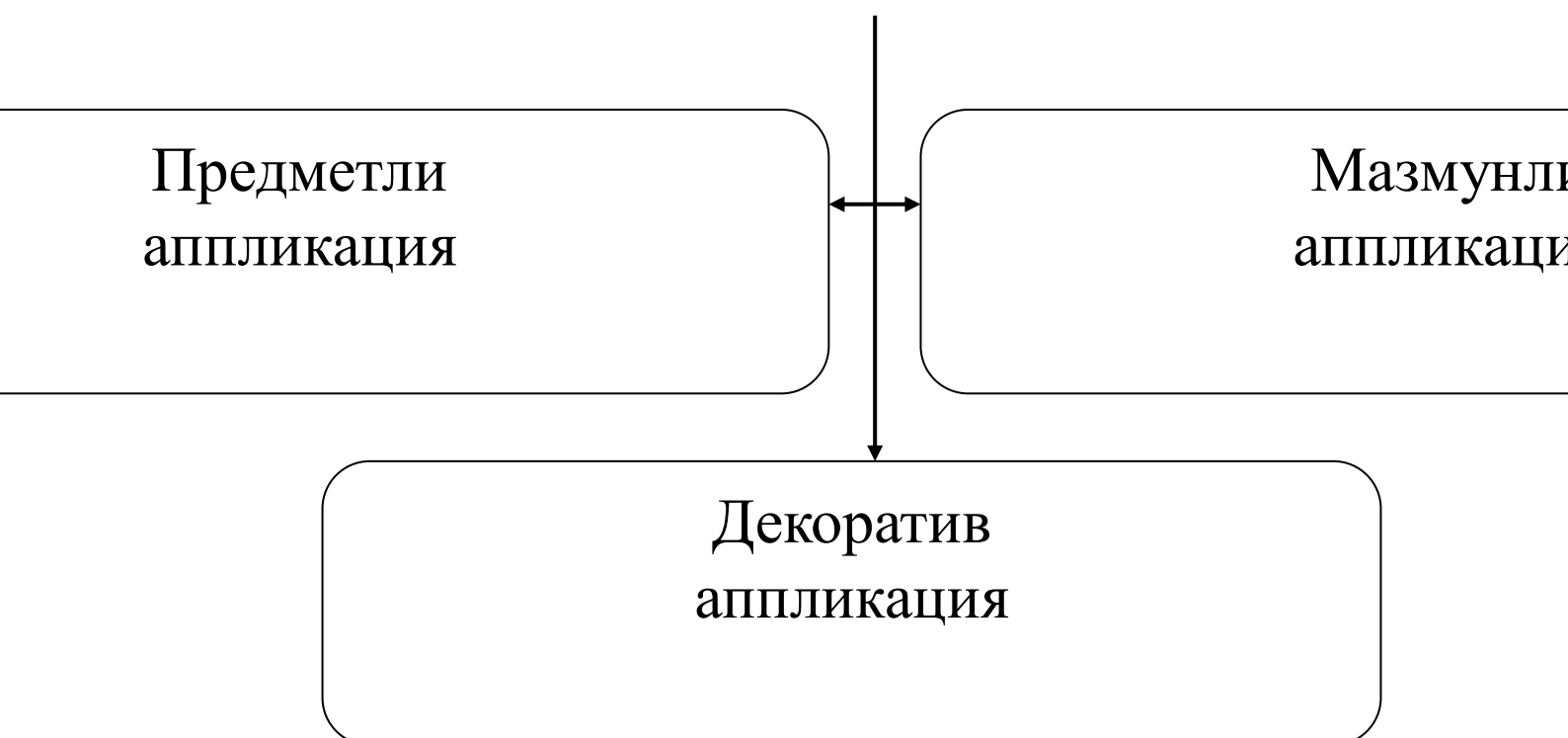
III. III. INTERNETDAN FOYDALANILGAN SAYTLAR

1. www.college.ru
2. www.diser.rsl.ru
3. www.referat.ru
4. www.referet.uz
5. www.pedagog.uz
6. www.ziyo.uz
7. www.ziyo.edu.ru
8. www.ziyo.net.uz
- 9.http://www.bilimdon.uz/legal/docs/22_dl_concept_uzb_page2.pdf<http://cnit.ssau.ru/do/index.htm><http://www.libs.ru><http://orel.rsl.ru>
<http://www.nuu>

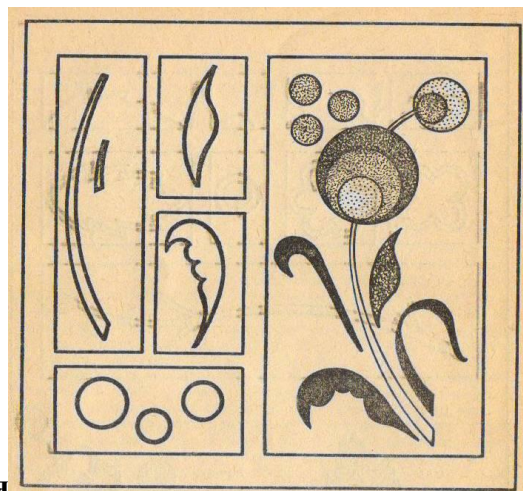
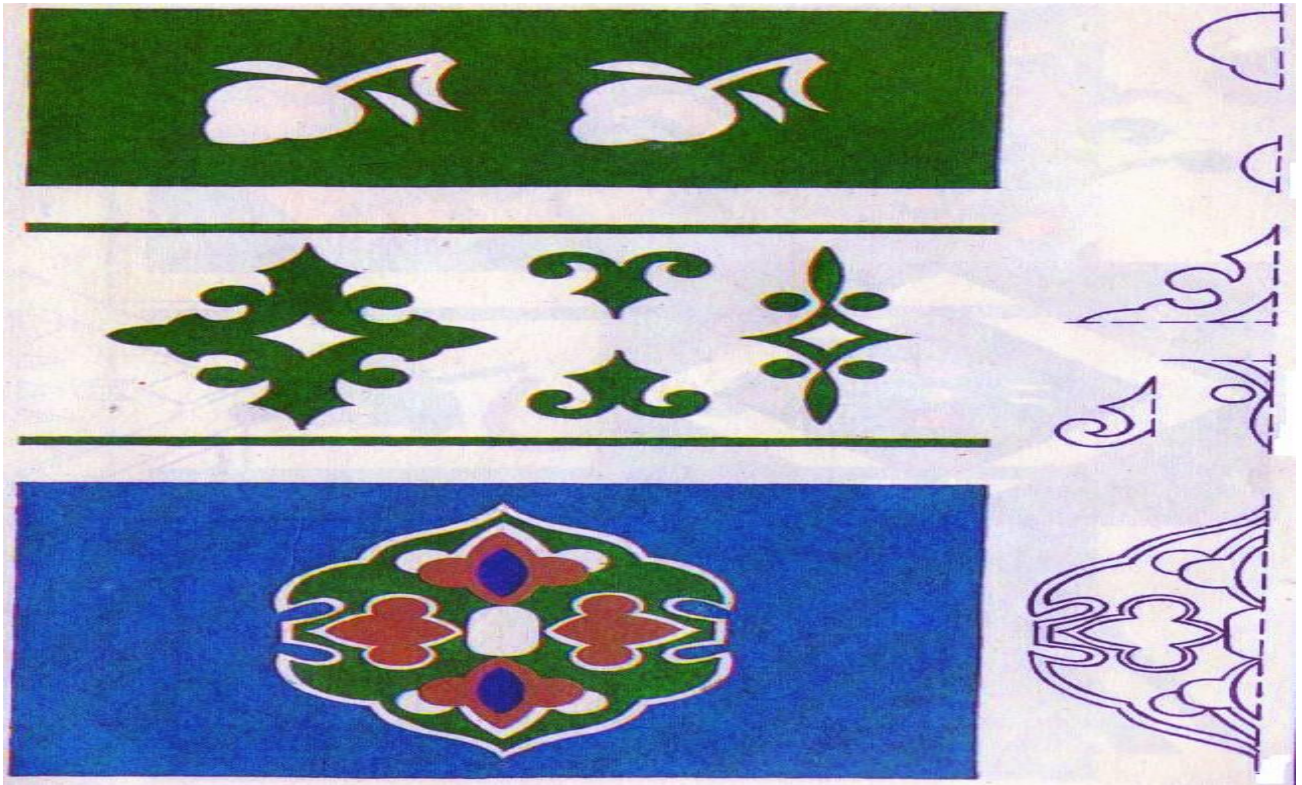

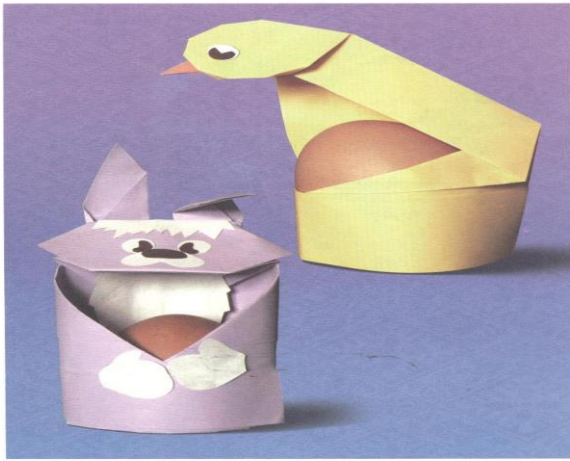
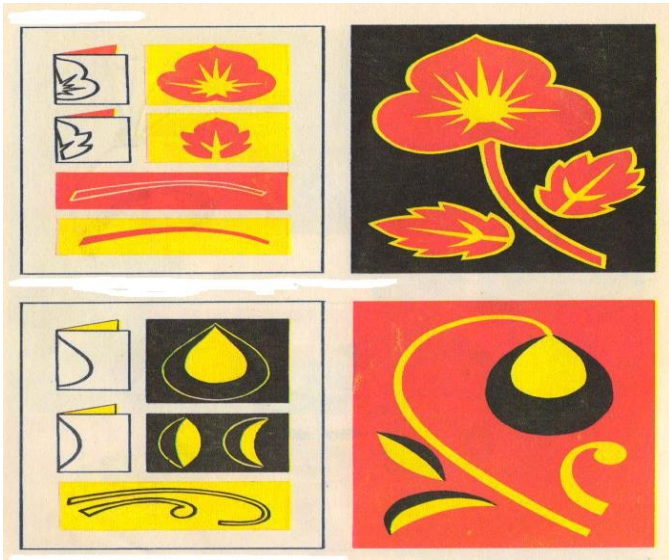
Асосий турлари

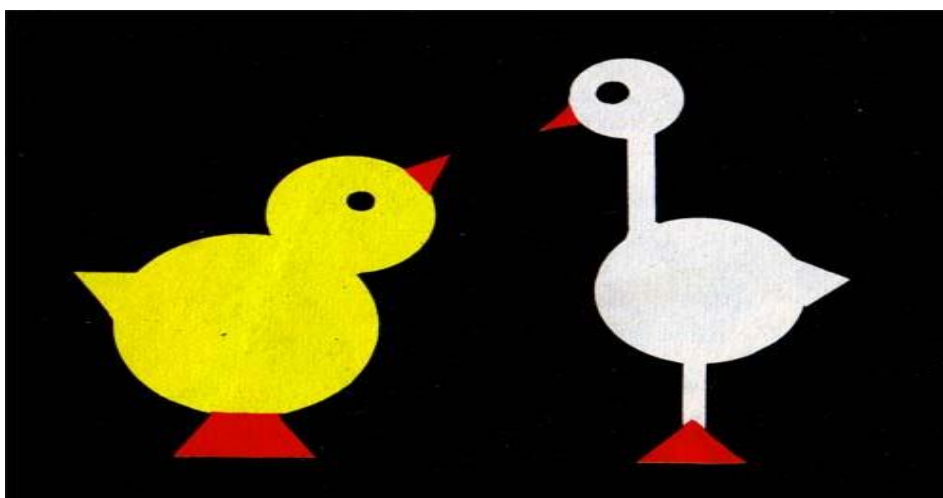
Хомашёлар	Хомашёлар
Рангли қоғоздан аппликация	Ёғоч кукунидан аппликация
Сомондан аппликация	Тухум пўчоғидан аппликация
Терак пухидан аппликация	Дур доначаларидан аппликация
Ўсимлик баргидан аппликация	Қуриган чой қолдиғидан аппликация
Ўсимлик уруғидан аппликация	Жун ипларнинг қолдиқларидан аппликация
Мато (чарм) қолдиқларидан аппликация	Бисер доначаларидан аппликация
Қумдан аппликация	Меваларнинг данакларидан аппликация

Кантлик декоративна апликација

Декоративапликация

Предметли апликация

Мазмунли апликация

